

(Schema Codicis Iuris Canonici)

• (Sub secreto pontificio).

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

PII PP. X

CODEX IURIS CANONICI

CUM NOTIS

PETRI CARD. GASPARRI

ROMAE

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

MDCCCXIII.

ERRATA

CORRIGE

IN LIBRO II.

De Personis.

Can. 32 can. 104 can. 108.
Can. 110 § 2, can. 67, 86 can. 69, 88.

IN LIBRO III.

De Rebus.

Can. 4, can. 177 et 202. can. 178, 203.
Can. 87, can. 66 § 2. can. 67 § 2.
Can. 166 § 2, can. 51 can. 52.
Can. 258 § 3, can. 179 n. 3 can. 180 § 3.

(Schema Codicis Iuris Canonici)
(Sub secreto pontificio).

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

PII PP. X

CODEX IURIS CANONICI

CUM NOTIS

PETRI CARD. GASPARRI

ROMAE

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

—
MDCCCXIII.

SEDES APOSTOLICA SIBI VINDICAT CODICIS PROPRIETATEM

ET

PETRUS CARD. GASPARRI PROPRIETATEM NOTARUM

ET, SI QUAE DEDERIT, COMMENTARIORUM

LIBER QUARTUS

DE DELICTIS ET POENIS

PARS PRIMA

DE DELICTIS.

TITULUS I.

De natura delicti eiusque divisione.

CAN. 1.

§ 1. Nomine delicti, iure ecclesiastico, intelligitur externa et moraliter imputabilis legis violatio cui addita sit sanctio canonica saltem indeterminata ¹.

§ 2. Nisi ex adiunctis aliud appareat, quae dicuntur de delictis, applicantur etiam violationibus praecepti cui poenalis sanctio adnexa sit.

CAN. 2.

Qualitas delicti desumenda est ex obiecto legis; quantitas vero dimetienda non solum ex diversa gravitate legis laesae, sed etiam ex maiore minoreve imputabilitate aut damno illato ².

¹ C. 11, D. XXXII; c. 9, D. XXXV; c. 47, D. L; c. 1, D. LXXXI; c. 20, C. II, q. 5; c. 21, C. XI, q. 3; c. 23, C. XXXII, q. 5; c. 14, 29, D. I, *de poenit.*; c. 33, 34, X, *de simonia*, V, 3.

² C. 1, D. V, *de poenit.*; c. 6, X, *de homicidio*, V, 12.

CAN. 3.

Delictum est :

1.º *Publicum* quod iam divulgatum est aut talibus contigit seu versatur adiunctis ut prudenter iudicari possit et debeat facile divulgatum iri; secus est *occultum*; et si in foro externo probari nequeat, est *omnino occultum*.

2.º *Notorium notorietate iuris*, si post sententiam iudicis competentis in rem iudicatam transierit aut si delinquens illud libere in iudicio confessus sit.

3.º *Notorium notorietate facti*, si publice notum sit et in talibus adiunctis commissum, ut nulla tergiversatione celari nulloque iuris suffragio excusari possit ¹.

CAN. 4.

§ 1. Delictum ecclesiasticum seu fori ecclesiastici illud est quod directe laedit finem societatis ecclesiasticae; civile seu fori civilis, quod finem civilis societatis; mixtum seu mixti fori, quod finem utriusque societatis ².

§ 2. Primum, natura sua, sola ecclesiastica auctoritas persequitur, requisito interdum, ubi eadem necessarium vel opportunum iudicaverit, auxilio brachii saecularis; alterum iure proprio, salvo praescripto can. 3, *De iudiciis*, punit civilis auctoritas, licet etiam Ecclesia sit in illud competens ratione peccati; tertium ab utraque potestate pro sua parte punitur ³.

¹ C. 33, 34, D. L; c. 15-21, C. II, q. 1; c. 7, 8, 10, X, *de cohabit. clericor.*, III, 2; c. 9, X, *de accusationib.*, V, 1; c. 1, X, *de poenitentiis*, V, 38; c. 24, X, *de verborum signif.*, V, 40.

² C. 23, 39, 40, C. XXIII, q. 5; c. 13, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 8, X, *de foro competenti*, II, 2; c. 13, X, *qui filii sint legitimi*, IV, 17.

³ C. 23, 39, 40, C. XXIII, q. 5; c. 13, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 8, X, *de foro competenti*, II, 2; c. 13, X, *qui filii sint legitimi*, IV, 17.

TITULUS II.

De imputabilitate delicti, de causis illam aggravantibus vel minuentibus et de iuridicis delicti effectibus.

CAN. 5.

Imputabilitas delicti pendet ex dolo delinquentis vel ex eiusdem culpa in ignorantia legis violatae aut in omissione debitae diligentiae; quare omnes causae quae augment, minuunt, tollunt dolum aut culpam, eo ipso augment, minuunt, tollunt delicti imputabilitatem ¹.

CAN. 6.

§ 1. Dolus est deliberata voluntas violandi legem eique opponitur ex parte intellectus defectus cognitionis et ex parte voluntatis defectus libertatis ².

§ 2. Posita externa legis violatione, dolus in foro externo praesumitur, donec contrarium probetur, salvo praescripto can. 20, § 2, *Norm. Gener.* ³.

CAN. 7.

§ 1. A delicto excusantur actualiter carentes usu rationis ⁴.

¹ C. 1, 3, D. VI; c. 38-44, 46-51, D. L; c. 12, C. I, q. 4; c. 1, 2, 5-7, 9, 11-13, C. XV, q. 1; c. 6, C. XXXIV, q. 1-2; c. 3, X, *de his, qui filios occiderunt*, V, 10; c. 1, 2, 7-9, 12-16, 19, 22, 23, 25, X, *de homicidio*, V, 12; Reg. 23, R. J., in VI°.

² C. 38, 40, 47, D. L; c. 1, 2, C. I, q. 4; c. 1, C. XV q. 1; c. 41, C. XXIV, q. 1; c. 2, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; Reg. 13, R. J., in VI°.

³ C. 46, 47, D. L; c. 12, C. I, q. 4.

⁴ C. 1, 3, D. VI; c. 2, 6-9, 12, C. XV, q. 1; c. 3, X, *de his, qui filios occiderunt*, V, 10; c. un., *de homicidio*, V, 4, in Clem.

§ 2. Habitualiter amentes, licet quandoque lucida inter valla habeant, vel quod ad reliqua in quibus non insaniunt, sani videantur, delicti tamen incapaces praesumuntur ¹.

§ 3. Delictum in ebrietate voluntaria commissum aliqua imputabilitate non vacat, sed minore quam idem delictum commissum in statu normali, nisi ebrietas expresse ad delictum patrandum vel excusandum quaesita sit; violata autem lege in ebrietate involuntaria, imputabilitas exsulat omnino, si ebrietas usum rationis adimat ex toto; minuitur, si ex parte tantum ².

§ 4. Debilitas mentis delicti imputabilitatem minuit, sed non tollit.

CAN. 8.

§ 1. Violatio legis ignoratae nullatenus imputatur, si ignorantia fuerit inculpabilis; secus imputabilitas minuitur et maior vel minor est pro ignorantiae ipsius culpabilitate ³.

§ 2. Ignorantia solius poenae imputabilitatem delicti non tollit, sed aliquando minuit ⁴.

§ 3. Quae de ignorantia statuuntur, valent quoque de inadvertentia seu inconsiderantia et errore ⁵.

CAN. 9.

§ 1. Si quis legem violaverit ex omissione debitae diligentiae, imputabilitas minuitur pro modo a prudenti iudice

¹ C. 14, C. III, q. 9; c. 5, C. XV, q. 1; c. un., *de homicidio*, V, 4, in Clem.

² C. 1, D. VI; c. 7. 9, C. XV, q. 1.

³ C. 16, D. XXXVII; c. 12, C. I, q. 4; c. 1, C. XV, q. 1; c. 2, X, *de constitutionib.*, I, 2; c. 9, X, *de clerico excom.*, V, 27; Reg. 13, R. J., in VI°.

⁴ Reg. 13, R. J., in VI°.

⁵ C. 4, X, *de sententia excom.*, V, 39.

ex adiunctis determinando; et si rem praeviderit et nihilominus cautiones ad eam evitandam omiserit, quas diligens quisque adhibuisset, culpa est proxima dolo ¹.

§ 2. Casus fortuitus qui praevideri vel cui praeviso occurrere nequit, a qualibet imputabilitate excusat ².

CAN. 10.

Minor aetas, nisi aliud constet, minuit delicti imputabilitatem eoque magis quo ad infantiam proprius accedit ³.

CAN. 11.

§ 1. Vis physica quae omnem adimit agendi facultatem, delictum prorsus excludit ⁴.

§ 2. Metus quoque gravis, etiam relative tantum, necessitas aut grave incommodum ordinarie delictum, si agatur de legibus mere ecclesiasticis in quibus Ecclesia facile dispensare solet, penitus tollunt ⁵.

§ 3. Si vero actus sit intrinsece malus aut vergat in contemptum fidei vel ecclesiasticae auctoritatis vel in animarum damnum aut de legibus ecclesiasticis res sit in quibus Ecclesia facile dispensare non solet, delicti imputabilitatem minuunt quidem, sed non auferunt ⁶.

¹ C. 36, 37, 42, 43, 46, 49, 50, D. L.; c. 12, C. I, q. 4; c. 1, X, *de custodia Eucharistiae*, III, 44; c. 7-9, 12, 22, X, *de homicidio*, V, 12; c. 7, X, *de crimine falsi*, V, 20; c. 9, X, *de iniuriis*, V, 36; c. 7, X, *de poenitentibus*, V, 38.

² C. 37, 46-51, D. L.; c. 9, 12, 13, 15, 22, 23, 25, X, *de homicidio*, V, 12.

³ C. 2, C. XV, q. 1; c. 6, X, *de homicidio*, V, 12; c. 1, 2, X, *de delictis puerorum*, V, 23; c. 1, 60, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. un., *de homicidio*, V, 4, in Clem.

⁴ C. 32, D. L.; c. 5, X, *de his quae vi*, I, 40.

⁵ C. 4, X, *de regulis iuris*, V, 41.

⁶ C. 32, D. L.; c. 1, 3, C. XXII, q. 5; c. 5, X, *de his quae vi*, I, 40; S. C. S. Off., 14 sept. 1780; 8 ian. 1851.

§ 4. Causa legitimæ tutelæ contra iniustum aggressorem, si debitum servetur moderamen, delictum omnino auferit; secus imputabilitatem tantummodo minuit, sicut et causa provocationis ¹.

CAN. 12.

Passio, si fuerit voluntarie et deliberate excitata vel nutrita, imputabilitatem potius auget; secus eam minuit plus minusve pro diverso passionis aestu; et omnino tollit, si omnem mentis deliberationem et voluntatis consensum præcedat et impediat ².

CAN. 13.

Praeter alia adiuncta aggravantia, delictum augetur:

1.° Pro maiori dignitate illius qui delictum committit, aut delicto offenditur;

2.° Ex abusu auctoritatis vel officii ad delictum patrandum ³.

CAN. 14.

§ 1. Recidivus sensu iuris poenalis est qui post condemnationem rursus committit delictum eiusdem generis et in talibus rerum ac praesertim temporis adiunctis ut eiusdem pertinacia in mala voluntate prudenter coniici possit ⁴.

§ 2. Qui pluries deliquerit etiam diverso in genere, suam auget culpabilitatem.

¹ C. 7, D. I; c. 18, X, *de homicidio*, V, 12; c. 3, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 6, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°: c. un., *de homicidio*, V, 4, in Clem.

² C. 39, 43, D. L; c. 3, X, *de sententia excom.*, V, 39.

³ C. 28, D. II, *de cons.*; c. 21, X, *de accusationib.*, V, 1; c. 1, X, *de calumniatorib.*, V, 2; c. 8, X, *de simonia*, V, 3; c. 1, X, *de maledicis*, V, 26.

⁴ C. 1, X, *de clerico percussore*, V, 25.

CAN. 15.

§ 1. Qui communi delinquendi consilio simul physice concurrunt in delictum, omnes eodem modo rei habentur, nisi adiuncta alicuius culpabilitatem augeant vel minuant ¹.

§ 2. In delicto quod sua natura complicem postulat, unaquaeque pars delinquens est eodem modo culpabilis, nisi ex adiunctis aliud appareat ².

§ 3. Non solum mandans qui est principalis delicti auctor, sed etiam qui ad delicti consummationem inducunt vel in hanc quoquo modo concurrunt, si delictum sine eorum opera commissum non fuisset, non minorem, ceteris paribus, imputabilitatem contrahunt, quam ipse delicti exsecutor ³.

§ 4. Si vero concursus facilius tantum reddidit delictum, quod etiam sine concursu commissum fuisset, minorem imputabilitatem secumfert ⁴.

§ 5. Qui influxum delictuosum in alium exercitum oppor-

¹ C. 34, C. XXIII, q. 8; c. 1, 5, C. XXXVI, q. 2; c. 1, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 6, X, *de homicidio*, V, 12.

² C. 30, 45, X, *de simonia*, V, 3; c. 5, X, *de adulteriis*, V, 16; c. 2, *de simonia*, V, 1, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 19; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

³ C. 8, D. L; c. 8, C. I, q. 1; c. 5, C. XVII, q. 4; c. 1, 4, C. XXII, q. 5; c. 31, 32, C. XXIII, q. 8; c. 12, C. XXVII, q. 2; c. 1, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 6, X, *de homicidio*, V, 12; c. 2, X, *de clericis pugnantib. in duello*, V, 14; c. 4, X, *de purgatione can.*, V, 34; c. 6, 47, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 1, *de homicidio*, V, 4, in VI°; c. 5, *de poenis*, V, 9, in VI°; c. 23, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°; Reg. 72, R. J., in VI°; c. 8, *de poenis*, V, 8, in Clem.; c. 2, *de simonia*, V, 1, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 11; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

⁴ C. 8, C. I, q. 1; c. 6, X, *de homicidio*, V, 12; c. 5, *de poenis*, V, 9, in VI°.

tuna retractatione abduxerit plene, ab omni imputabilitate liberatur, etiamsi exsecutor delictum ob alias causas sibi proprias nihilominus patraverit; si non abduxerit plene, retractatio minuit, sed non aufert culpabilitatem

§ 6. Qui in delictum dumtaxat concurrat suum officium negligendo, imputabilitate tenetur proportionata obligationi qua suo ex officio adigebatur ad delictum impediendum ¹.

§ 7. Delicti patrati laudatio, fructuum participatio, delinquentis occultatio et receptatio aliive actus delictum iam plene absolutum subsequentes, nova delicta constituere possunt, si nempe poena in lege plectantur; sed, nisi cum delinquente de illis actibus ante delictum conventum fuerit, non secumferunt delicti patrati imputabilitatem, licet possint congrua poena, pro prudenti superioris arbitrio, plecti ad normam can. 28, § 1 ².

CAN. 16.

§ 1. Ex delicto oritur :

1.º Actio poenalis.

2.º Actio civilis ad reparanda damna vel satisfactionem praestandam, si delictum damnum vel iniuriam alteri intulerit ³.

§ 2. Utraque actio explicatur ad normam canonum *De iudiciis*.

¹ C. 1-6, D. LXXXIII; c. 1, 3, LXXXVI; c. 55, C. II, q. 7; c. 8, C. XXIII, q. 4; c. 13, *de electione*, I, 6, in VIº.

² C. 8, 11, 13, X, *de haereticis*, V, 7; c. 6, X, *de homicidio*, V, 12; c. 13, *de electione*, I, 6, in VIº; c. 5, *de poenis*, V, 9, in VIº.

³ C. 1, 2, 4-7, 9, X, *de iniuriis*, V, 36.

CAN. 17.

Omnes qui in delictum concurrunt ad normam can. 15, §§ 1-3 obligatione tenentur in solidum expensas et damna resarciendi ex delicto in omnes et singulas personas manantia ¹.

TITULUS III.

De conatu delicti.

CAN. 18.

§ 1. Qui actus ad executionem delicti natura sua conducentes posuerit, sed delictum non consummaverit, sive quia consilium suum deseruit, sive quia delictum propter insufficientiam vel ineptitudinem mediorum perficere non potuit, *delicti conatum* committit.

§ 2. Cum omnes actus ad executionem delicti natura sua conducentes et ad delictum perficiendum sufficientes positi sunt, si ex alia causa, praeter voluntatem agentis, effectum sortiti non sint, delicti conatus dicitur proprio nomine delictum *frustratum*.

§ 3. Conatui delicti accedit actio illius qui alium ad delictum committendum inducere studuerit, sed inefficaciter.

CAN. 19.

§ 1. Delicti conatus suam habet imputabilitatem, eo maiorem, quo magis ad consummationem accedit, quamquam minorem prae delicto consummato ².

¹ C. 7, 9, X, *de iniuriis*, V, 36.

² C. 6, 10, 11, 15, 19, D. I, *de poenit.*; c. 4, 7, X, *de bigamis non ordinand.*, I, 21.

§ 2. Delictum frustratum magis culpabile est, quam simplex delicti conatus ¹.

§ 3. Ab omni imputabilitate liberatur qui sponte ab incoepta delicti executione destiterit, si nullum ex conatu damnum aut scandalum ortum sit.

¹ C. 3, X, *de clerico percussore*, V, 25.

PARS SECUNDA
DE POENIS

SECTIO I.
DE POENIS IN GENERE.

TITULUS I.

**De coactiva Ecclesiae potestate, de poenarum notione,
speciebus, interpretatione atque applicatione.**

CAN. 20.

§ 1. Nativum et proprium Ecclesiae ius est; independens a qualibet humana auctoritate, coërcendi delinquentes sibi subditos poenis tum spiritualibus tum etiam temporalibus ¹.

§ 2. Prae oculis autem habeatur monitum Conc. Trid., *sess. XIII, de ref., cap. 1*: « Meminerint Episcopi aliique Ordinarii se pastores non percussores esse, atque ita praeesse sibi subditis oportere, ut non in eis dominantur, sed illos tamquam filios et fratres diligant elaborentque ut hortando et monendo ab illicitis deterreant, ne, ubi deliquerint debitum eos poenis coercere cogantur; quos tamen si quid per huma-

¹ C. 2, D. LXXXVI; c. 6, C. XXXII, q. 2; c. 6, X, *de maiestate et obed.*, I, 33; c. 10, X, *de haereticis*, V, 7; c. 35, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 3, *de poenis*, V, 9, in VI°; Conc. Trid., *sess. XXIV, de ref.*, c. 8; *sess. XXV, de ref.*, c. 14, 19; Prop. 5, Synodi Pistorien., damn. a Pio VI, per const. « *Auctorem fidei* », 28 aug. 1794; Pius IX, litt. ap. « *Ad Apostolicam* », 22 aug. 1851.

nam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis servanda praeceptio ut illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate et patientia, cum saepe plus erga corrigendos agat benevolentia quam austeritas, plus exhortatio quam comminatio, plus caritas quam potestas; sin autem ob delicti gravitatem virga opus erit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate severitas adhibenda est, ut sine asperitate disciplina, populis salutaris ac necessaria, conservetur et qui correcti fuerint, emendentur aut, si resipiscere noluerint, ceteri, salubri in eos animadversionis exemplo, a vitiis deterreantur » ¹.

CAN. 21. .

Poena ecclesiastica est privatio alicuius boni ad delinquentis correctionem et delicti punitionem a publica legitima auctoritate inflicta.

CAN. 22.

In Ecclesia delinquentes plectuntur :

- 1.° Poenis medicinalibus seu censuris;
- 2.° Poenis vindicativis;
- 3.° Remediis poenalibus et poenitentiis ².

CAN. 23.

§ 1. Poena dicitur :

1.° *Determinata* seu ordinaria, si in ipsa lege taxative statuta sit; *indeterminata* seu extraordinaria, si prudenti arbitrio iudicis ecclesiastici relicta sit sive praeceptivis sive facultativis verbis.

¹ C. 4, 6, 9, 14, 16, D. XLV; c. 2, D. LXXXVI; c. 1, C. XXIII, q. 5.

² C. 20, X, *de verborum signif.*, V, 40; c. 1, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

2.º *Latae sententiae*, si poena ita sit addita legi vel praecepto ut contrahatur ipso facto commissi delicti; *ferendae sententiae*, si ab ipso iudice vel superiore infligi debeat.

3.º *A iure*, si poena determinata in ipsa lege statuatur universali vel particulari aut generali praecepto, sive latae sententiae sit sive ferendae; *ab homine*, si feratur per modum praecepti specialis vel per sententiam iudicalem condemnatoriam, etsi in iure statuta; hinc poena ferendae sententiae, legi addita, ante sententiam condemnatoriam est *a iure tantum*, postea *a iure* simul et *ab homine*, sed consideratur tamquam *ab homine*.

§ 2. Poena intelligitur semper ferendae sententiae, nisi in lege expresse dicatur eam esse *latae sententiae* vel *ipso facto* seu *ipso iure* contrahi vel alia similia verba adhibeantur ¹.

CAN. 24.

In poenis decernendis servetur aequa proportio cum delicto, habita ratione imputabilitatis, scandali et damni; hinc attendi debent non modo obiectum et gravitas legis, sed etiam aetas, scientia, institutio, sexus, conditio, status mentis delinquentis, finis intentus, locus et tempus quo delictum commissum est, num ex passionis impetu vel ob gravem metum delinquens egerit, an delicti poenituerit eiusdemque malos effectus evitare studuerit, aliaque similia ².

¹ C. 16, 37, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 2, *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 9, in VI°; c. 1, *de homicidio*, V, 4, in VI°; c. 1, *de usuris*, V, 5, in VI°; c. 5, *de poenis*, V, 9, in VI°; c. 3, *de poenis*, V, 8, in Clem.

² C. 41-43, D. L; c. 9, D. LV; c. 17, C. XXIV, q. 3; c. 2, 12, C. XXVI, q. 7; c. 1, D. V, *de poenit.*; c. 21, X, *de accusationib.*, V, 1; c. 6, X, *de homicidio*, V, 12.

CAN. 25.

§ 1. In poenis benignior est interpretatio facienda ¹.

§ 2. At si dubitatur utrum poena, a superiore competente inflictā, sit iustā, necne, poena servanda est in utroque foro, excepto casu appellationis in suspensivo ².

§ 3. Non licet poenam de persona ad personam vel de casu ad casum producere, licet par adsit ratio, immo gravior, salvo tamen praescripto can. 37 ³.

CAN. 26.

In re poenali tempus supputetur de momento ad momentum; et si poena infligatur ad unum vel plures menses aut annos, e. g. *suspensio ad duos menses, ad annum, etc.* menses et anni sumantur prout sunt in calendario.

TITULUS II.

De superiore potestatem coactivam habente.

CAN. 27.

§ 1. Qui legislativa potestate pollent, possunt quoque legi vel praecepto poenas adnectere; qui iudiciali tantum, possunt solummodo poenas, legitime statutas, ad normam iuris applicare ⁴.

§ 2. Legislativam habentes potestatem, possunt intra limites suae iurisdictionis, non solum legem a se vel a de-

¹ C. 18, D. I, *de poenit.*; c. 22, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 4, *de poenis*, V, 9, in VI°; Reg. 15, 49, R. J., in VI°.

² C. 1, 27, 29-31, C. XI, q. 3; c. 14, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

³ C. 2, X, *de his quae fiunt*, III, 11.

⁴ C. 3, D. IV; c. 1, X, *de constitutionib.*, I, 2; c. 4, X, *de off. deleg.*, I, 29.

cessoribus latam, sed etiam, ob peculiaria rerum adiuncta, legem tam divinam quam ecclesiasticam a superiore potestate latam, in territorio vigentem, congrua poena munire aut poenam lege statutam citra iudicialem sententiam aggravare ¹.

§ 3. Vicarius Generalis sine mandato speciali non habet potestatem infligendi poenas, nisi sit quoque Officialis.

CAN. 28.

§ 1. Licet lex nullam sanctionem appositam habeat, legitimus tamen superior potest illius transgressionem, etiam sine praevia poenae comminatione, aliqua iusta poena punire, si scandalum forte datum aut specialis transgressionis gravitas id ferat; secus nequit poenam infligere, nisi prius reum monuerit cum comminatione poenae latae vel ferendae sententiae in casu transgressionis, et reus nihilominus legem violaverit ².

§ 2. Idem legitimus superior potest ad scandalum vitandum, licet de delicto nondum iuridice constet, officii et ministerii ecclesiastici exercitium prohibere, praesertim durante inquisitione de delicto; quae tamen prohibitio non habet in casu rationem poenae ³.

CAN. 29.

§ 1. In poenis applicandis legitimus superior vel iudex nequit poenam determinatam augere, nisi extraordinaria adiuncta aggravantia id exigant ⁴.

¹ C. 9, D. XXI; c. 2. *de constitutionib.*, I, 2, in VI°.

² C. 24, D. LXXXVI; c. 21, C. II, q. 1; c. 8, C. XI, q. 3; c. 30, C. XXIII, q. 4; c. 3, X, *de crimine falsi*, V, 20; c. 1, X, *de maledicis*, V, 26; c. 10, X, *de poenis*, V, 37.

³ C. 4, X, *de accusationib.*, V, 1; c. 4, 5, X, *de simonia*, V, 3.

⁴ C. 36, D. L.

§ 2. Si lex in statuenda poena ferendae sententiae facultativis verbis utatur, committitur prudentiae et conscientiae superioris eam infligere, vel, si poena fuerit determinata, temperare ¹.

§ 3. Si vero utatur verbis praeceptivis, ordinarie poena infligenda est; sed conscientiae et prudentiae superioris committitur:

1.° Poenae applicationem ad tempus magis opportunum differre, si iusta causa id suadeat.

2.° Delictum dissimulare, si ex eius punitione maiora mala eventura praevideantur, aut si perfecta rei emendatio cum scandali, si adfuerit, reparatione iam habeatur, aut si reus sufficienter punitus sit vel punitum iri praevideatur poenis auctoritate civili sancitis.

3.° Poenam determinatam temperare vel loco ipsius aliquod remedium poenale adhibere aut aliquam poenitentiam iniungere, si detur circumstantia imputabilitatem minuens vel habeatur quidem rei emendatio aut inflictata a civili auctoritate castigatio, sed superior opportunam praeterea ducat mitiorem aliquam punitionem ².

§ 4. Poenam latae sententiae declarare committitur prudentiae superioris; qui tamen ad instantiam partis cuius interest, sententiam declaratoriam dare debet.

CAN. 30.

§ 1. Ordinarie tot poenae quot delicta ³.

§ 2. Si propter pluralitatem delictorum nimius esset poenarum infligendarum cumulus, prudenti iudicis arbitrio re-

¹ C. 24, D. LXXXVI; c. 21, X, *de accusationib.*, V, 1; c. 6, X, *de homicidio*, V, 12; c. 1, 2, X, *de clericis pugnans in duello*, V, 14.

² C. 1, X, *de constitutionib.*, I, 2; c. 4, X, *de off. deleg.*, I, 29.

³ C. 4, X, *de eo qui cognovit*, IV, 13; c. 1, X, *de poenis*, V, 37; c. 27, X, *de sententia excom.*, V, 39.

linquitur aut graviolem infligere aut poenas intra aequos terminos moderari, habita, tamen, ratione numeri et gravitatis delictorum.

§ 3. Si eadem poena constituta sit in conatum delicti ac in delictum consummatum, poena, consummato delicto, semel tantum contrahitur, si conatus ex eodem proposito positi sint ¹.

CAN. 31.

Si poena declaretur vel infligatur per sententiam iudicalem, serventur canonum praescripta quod ad sententiae iudicialis pronuntiationem; si vero poena latae vel ferendae sententiae lata sit ad modum praecepti particularis, ordinarie scripto aut saltem coram duobus testibus declaretur vel irrogetur, indicatis causis ².

TITULUS III.

De subiecto coactivae potestati obnoxio.

CAN. 32.

§ 1. Poenae adnexae legi aut praecepto obnoxius est subditus qui lege aut praecepto tenetur, nisi expresse eximatur.

§ 2. Licet lex poenalis posterior obroget anteriori ad normam can. 22, *Normae Gener.*, nihilominus si delictum, quando lex posterior lata est, iam commissum erat, applicanda est lex reo favorabilior.

§ 3. Quod si lex posterior tollat legem vel poenam tantum, haec statim cessat, nisi agatur de censuris iam contractis.

¹ Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² C. 1, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

§ 4. Poena inflictā non solum per legem aut generale praeceptum, sed etiam per praeceptum particulare aut sententiam iudicalem, reum ubique terrarum tenet, etiam resolutō iure superioris, nisi aliud expresse caveatur ¹.

CAN. 33.

§ 1. Licet omnes subsint legi communi, nihilominus poena nonnisi a Romano Pontifice infligi aut declarari potest in S. R. E. Cardinales et in eos qui supremum tenent populorum principatum horumque filios ac filias eosve qui habent ius immediate succedendi in thronum ².

§ 2. Nisi expresse nominentur, S. R. E. Cardinales sub lege poenali non comprehenduntur, nec episcopi sub poenis latae sententiae suspensionis et interdicti ³.

CAN. 34.

§ 1. In poenam lege statutam non incurritur, nisi delictum fuerit in suo genere perfectum secundum proprietatem verborum legis ⁴.

§ 2. Quae in violatione legis excusant a qualibet vel saltem a gravi imputabilitate, excusant pariter a qualibet poena etiam in foro externo, si pro foro externo id evincatur.

CAN. 35.

§ 1. A nullis latae sententiae poenis ignorantia affectata sive legis sive solius poenae excusat, licet lex verba de quibus in § 2, contineat ⁵.

¹ C. 6, C. XI, q. 3; c. 8, X. *de off. ordin.*, I, 31.

² Eugen. IV, const. « *Non mediocri* », a. 1439.

³ C. 4, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

⁴ C. 14, D. I, *de poenit.*; c. 7, X, *de electione*, I, 6; c. 33, 34, X, *de simonia*, V, 3; c. 7, *de electione*, I, 6, in VI°.

⁵ C. 2, *de temporib. ordinat.*, I, 9, in VI°.

§ 2. Si lex habeat verba *praesumpserit, ausus fuerit, scien-ter, studiose, temerarie, consulto egerit* aliave similia quae plenam cognitionem ac deliberationem exigunt, quaelibet imputabilitatis imminutio sive ex parte intellectus sive ex parte voluntatis eximit a poenis latae sententiae ¹.

§ 3. Si lex verba illa non habeat :

1.° Ignorantia solius poenae, si fuerit crassa vel supina, a nulla poena latae sententiae eximit; si non fuerit crassa vel supina, excusat a censuris latae sententiae, non autem a vindicativis latae sententiae poenis.

2.° Legis ignorantia, omissio debitae diligentiae, mentis debilitas, impetus passionis, si, non obstante imputabilitatis diminutione, sint adhuc graviter culpabiles, a poenis latae sententiae non excusant.

3.° Metus gravis, si delictum vergat in contemptum fidei aut ecclesiasticae auctoritatis vel in publicum animarum damnum, non eximit a poenis latae sententiae; secus eximit ².

§ 4. Licet reus poenis latae sententiae ad normam § 3 non teneatur, id tamen non impedit quominus, si res ferat, congrua alia poena vel poenitentia puniri queat.

CAN. 36.

Delinquentes qui pubertatem non excesserint, excusantur a poenis latae sententiae, et potius punitionibus educativis, quam censuris aliisve poenis gravioribus vindicativis corrigantur; puberes vero qui eos ad legem violandam in-

¹ Reg. 47, R. J., in VI°.

² C. 1, 3, C. XXII, q. 5; c. 41, C. XXIV, q. 1; c. 9, X, *de clerico excom.*, V, 27; c. 2, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; Reg. 13, R. J., in VI°; S. C. S. Off., 13 ian. 1892, ad 3.

duxerint vel cum eis in delictum concurrerint ad normam can. 15, § 1-3, ipsi quidem poenam lege statutam incurrunt ¹.

CAN. 37.

Si plures ad delictum perpetrandum concurrerint, licet unus tantum in lege nominetur, alii quoque de quibus in can. 15, § 1-3, tenentur, nisi lex aliud expresse caverit, eadem latae sententiae poena; ceteri vero non item, sed alia iusta poena pro prudenti superioris arbitrio puniendi sunt, nisi lex specialem poenam in ipsos constituat ².

CAN. 38.

§ 1. Poena latae sententiae, sive medicinalis sive vindicativa, delinquentem, qui delicti sibi sit conscius, ipso facto tenet, nisi aliud in lege expresse caveatur; poenae tamen observantia in foro externo nequit, nisi casus sit notorius, ab aliis exigi ante sententiam declaratoriam, salvo praescripto can. 29, § 4 ³.

§ 2. Quod si poena latae sententiae exterius impleri nèqueat sine periculo gravis scandali et infamiae, servetur praescriptum can. 59, si agatur de censuris, praescriptum can. 94, si de poenis vindicativis.

§ 3. Sententia declaratoria poenam ad momentum commissi delicti retrahit.

¹ C. 2, C. XV, q. 1; c. 6, X, *de homicidio*, V, 12; c. 1, 2, X, *de delictis pueror.*, V, 23; c. 1, 58, 60, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. un., *de homicidio*, V, 4, in Clem.; Clem. VIII, const. « *Etsi alias* », 1 dec. 1601; Urban. VIII, const. « *Apostolatus officium* », 23 mart. 1628; Innocent. XI, const. « *Ad nostri apostolatus* », 29 mart. 1677.

² C. 8, D. L; c. 4, C. XXII, q. 5; c. 31, C. XXIII, q. 8; c. 23, D. I, *de poenit.*; c. 1, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 6, 11, X, *de Judaeis*, V, 6; c. 6, X, *de homicidio*, V, 12; c. 2, X, *de clericis pignantib. in duello*, V, 14; c. 5, *de poenis*, V, 9, in VI°.

³ C. 8, X, *de consuetudine*, I, 4; c. 16, X, *de electione*, I, 6.

CAN. 39.

§ 1. Ut poena latae sententiae sive medicinalis sive vindicativa declaretur incursa, satis est citari reum, et, nisi casus sit notorius aut aliunde omnino certus, legitime probari eundem deliquisse contra legem vel praeceptum cui poena adnexa erat ¹.

§ 2. Ad infligendam vero censuram ferendae sententiae:

1.° Reus citandus est, facta mentione censurae irrogandae;

2.° Si non compareat, praeter poenas de quibus in can. *De iudiciis*, censura, si de delicto et contumacia constiterit, statim potest infligi;

3.° Si compareat, et, non obstante eius defensione, delictum ac contumacia extra dubium sint, reus reprehendatur ac moneatur ut a contumacia recedat ad normam can. 48, § 2, dato, si prudenti eiusdem iudicis vel superioris arbitrio casus id ferat, congruo ad resipiscentiam tempore; contumacia persistente, censura infligi potest ².

§ 3. Si demum agatur de infligenda poena vindicativa ferendae sententiae aut remedio poenali vel poenitentia, sufficit, praevia citatione, legitime probari, nisi delictum sit notorium aut aliunde omnino certum, reum delictum commisisse ³.

¹ C. 2, 4, C. III, q. 9; c. 26, X, *de appellationib.*, II, 28; c. 22, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 3, *de censib.*, III, 13, in Clem.; c. 2, *de poenis*, V, 8, in Clem.

² C. 2, 4, C. III, q. 9; c. 8, X, *de dolo et contumacia*, II, 14; c. 48, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 1, 5, 9, 13, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

³ C. 6, 11, X, *de poenis*, V, 37.

CAN. 40.

Qui plura delicta commisit, non modo gravius puniri, sed si, prudenti iudicis arbitrio, res id ferat, subiici etiam debet vigilantiae vel alteri remedio poenali ¹.

CAN. 41.

Delictum frustratum aut conatus delicti, nisi tamquam distincta delicta lege plectantur, possunt pro gravitate puniri, salvo praescripto can. 19, § 3 ².

TITULUS IV.

De poenarum remissione.

CAN. 42.

§ 1. Remissio poenae sive per absolutionem, si agatur de censuris, sive per dispensationem, si de poenis vindicativis, concedi tantum potest ab eo qui poenam tulit vel ab eius competenti superiore, delegato, aut successore ³.

§ 2. Qui potest e lege eximere, potest quoque poenam legi adnexam remittere.

§ 3. Iudex qui ex officio applicat poenam a Superiore

¹ C. 2, C. XV, q. 8; c. 43, C. XXIII, q. 5; c. 10, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 4, X, *de eo qui cognovit*, IV, 13; c. 9, X, *de haereticis*, V, 7; c. 2, X, *de clerico excom.*, V, 27; c. 2, X, *de purgatione canon.*, V, 34; c. 1, X, *de poenis*, V, 37; c. 4, 8, *de haereticis*, V, 2, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 14.

² C. 3, X, *de clerico percussore*, V, 25; c. 7, *de electione*, I, 6, in VI°; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

³ C. 14-26, 28-32, 34, D. L; c. 108, C. XI, q. 3; 15, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; c. 33, X, *de testibus et attest.*, II, 20; c. 3, X, *ne clerici vel monachi*, III, 50; c. 1, X, *qui clerici*, IV, 6; c. 45, X, *de simonia*, V, 3; c. 4, *de haereticis*, V, 2, in VI°.

constitutam, eam semel applicatam remittere nequit, nisi aliunde habeat remittendi potestatem ¹.

§ 4. Vicarius Generalis sine mandato speciali nullam potest poenam a loci Praelato vel Iudice inflictam remittere.

CAN. 43.

§ 1. In casibus occultis, firmo praescripto can. 59 et 94, liceat Ordinariis poenas latae sententiae iure communi statutas pro foro conscientiae non sacramentali per se vel per alium remittere, exceptis censuris specialissimo vel speciali modo Sedi Apostolicae reservatis ².

§ 2. In casibus autem publicis potest Ordinarius poenas latae sententiae iure communi statutas remittere, exceptis:

1.° Casibus ad forum contentiosum deductis;

2.° Censuris de quibus in § 1;

3.° Poenis degradationis, depositionis, inhabilitatis ad beneficia, officia, dignitates, munera in Ecclesia, suspensionis perpetuae, infamiae iuris, privationis beneficii, officii, dignitatis, muneris in Ecclesia, vocis activae et passivae, iuris patronatus, privilegii denique seu gratiae a Sede Apostolica concessae ³.

CAN. 44.

Poenae remissio, vi aut metu gravi extorta, ipso iure irrita est ⁴.

CAN. 45.

§ 1. Poena valide remitti potest praesenti vel absenti, absolute vel sub conditione, in foro externo vel interno tantum.

¹ C. 9, X, *de off. deleg.*, I, 29; c. 19, X, *de sententia excom.*, V, 39.

² Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 6.

³ C. 4, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 4, X, *de clericis coniug.*, III, 3.

⁴ C. 2, X, *de his quae vi*, I, 40; c. 5, X, *de regulis iuris*, V, 41.

§ 2. Licet poena etiam oretenus remitti possit, si tamen scripto inflicta fuerit, expedit ut etiam eius remissio scriptis concedatur.

CAN. 46.

Quod ad praescriptionem actionis poenalis, servantur can. ... *De iudiciis*.

SECTIO II.

DE POENIS IN SPECIE

TITULUS V.

De censuris.

CAPUT I.

De censuris in genere.

CAN. 47.

§ 1. Censura est poena qua homo baptizatus, delinquens et contumax quibusdam bonis spiritualibus vel spiritualibus adnexis privatur, donec, a contumacia recedens, absolvatur ¹.

§ 2. Censurae, praesertim latae sententiae, maxime excommunicatio, ne infligantur, nisi sobrie et magna cum circumspectione ².

¹ C. 20, X, *de verborum signif.*, V, 40; c. 1, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

² C. 18, C. II, q. 1; c. 8, 41, 42, C. XI, q. 3; c. 17, C. XXIV, q. 3; c. 48, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 1, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 3.

CAN. 48.

§ 1. Censura punitur tantummodo delictum externum, grave, consummatum, cum contumacia coniunctum; potest autem ferri censura etiam in delinquentes ignotos ¹.

§ 2. Contumacia in subiecta materia est pervicacia in delictuosa voluntate. Hinc:

1.° Si agatur de censuris ferendae sententiae, contumax est qui, non obstantibus monitionibus de quibus in can. 39, § 2, a delicto non desistit vel patrati delicti poenitentiam cum debita damnorum et scandali reparatione agere detrectat; ad incurrendam vero latae sententiae poenam sive medicinalem sive vindicativam sufficit transgressio legis vel praecepti cum adnexa latae sententiae poena, nisi reus legitima causa ab hac excusetur.

2.° Contumacia desiisse dicenda est, cum reum vere delicti commissi poenituerit et simul congruam satisfactionem pro damnis et scandalo dederit aut saltem serio promiserit; iudicare autem utrum poenitentia vera sit, satisfactio congrua aut eiusdem promissio seria, necne, illius est, a quo censurae absolutio petitur ².

¹ C. 41, 42, C. XI, q. 3; c. 14, 20, D. I, *de poenit.*; c. 10, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 25, X, *de appellationib.*, II, 28; c. 33, X, *de simonia*, V, 3; c. 4, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 2, *de constitutionib.*, I, 2, in VI°; c. 7, *de electione*, I, 6, in VI°; c. un., *de furtis*, V, 5, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 3.

² C. 8, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 26, X, *de appellationib.*, II, 28; c. 9, X, *de haereticis*, V, 7; c. 10, 11, 15, 28-30, 48, 58, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 1, 9, 13, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°; c. 1, *de decimis*, III, 8, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 6; Rit. Rom., tit. III, c. 2, *de absolutione ab excommunicatione*, n. 2.

CAN. 49.

§ 1. Censurae inflictæ per sententiam iudicialem, statim ac latae fuerint, executionem secumferunt et ab eis datur appellatio in devolutivo tantum; item a censuris ad modum praecepti inflictis datur recursus, sed in devolutivo tantum ¹.

§ 2. Appellatio vero vel recursus a sententia iudiciali vel praecepto comminantibus censuras etiam latae sententiae nondum contractas, nec sententiam aut praeceptum nec censuras suspendunt, si agatur de re in qua ius non admittit appellationem vel recursum cum effectu suspensivo, ad normam can. ... *De iudiciis*; secus censuras suspendunt, firma tamen obligatione servandi id quod sententia aut praecepto mandatur, nisi reus appellationem vel recursum interposuerit non a sola poena, sed ab ipsa quoque sententia vel praecepto ².

CAN. 50.

§ 1. Non solum diversae, sed etiam eiusdem speciei censura potest in eodem subiecto multiplicari ³.

§ 2. Censura latae sententiae multiplicatur:

1.º Si diversa delicta quorum singulas censuram secumferunt, eadem vel distincta actione committantur;

2.º Si idem delictum, censura punitum, pluries repetatur ita ut plura sint delicta moraliter distincta;

¹ C. 7, 8, 13, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 22, 53, X, *de appellationib.*, II, 28; c. 5, *de sententia excom.*, V, 11, in VIº; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 1; Bened. XIV, const. « *Ad militantis* », 30 mart. 1742.

² C. 4, X, *de appellationib.*, II, 28. — Altera paragraphus rursus ad examen revocari debet postquam de recurso ab actibus administrativis seu disciplinaribus actum fuerit.

³ C. 1, X, *de poenis*, V, 37.

3.° Si delictum, distincta censura a distinctis superioribus punitum, licet semel tantum, committatur ¹.

§ 3. Censura ab homine multiplicatur, si plura praecepta vel plures sententiae vel plures distinctae partes eiusdem praecepti aut sententiae suam quaeque censuram infligant.

CAN. 51.

§ 1. Censurae aliae sunt *reservatae*, aliae *non reservatae* ².

§ 2. Censura *ab homine* est reservata ei qui censuram inflixit aut sententiam tulit, eiusve superiori competenti, vel delegato aut successori; ex censuris vero *a iure* reservatis aliae sunt reservatae *Ordinario*, aliae *Apostolicae Sedi* ³.

§ 3. E reservatis Apostolicae Sedi aliae sunt *reservatae simpliciter*, aliae *speciali modo*, aliae *specialissimo modo* ⁴.

§ 4. Censura latae sententiae non est reservata, nisi in lege vel praecepto id expresse dicatur; et in dubio sive iuris sive facti reservatio non urget ⁵.

CAN. 52.

§ 1. Qui potest censuram ferre, potest etiam eam reservare; sed si Sedi Apostolicae censura reservata sit, Ordinarius nec peccatum potest, ea censura punitum, sibi reser-

¹ C. 27, 42, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 2, *de sententia excom.*, V, 10, in Clem.

² C. 29, C. XVII, q. 4: c. 5, 7, 22, 26, 32, 37, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 2, *de poenit.*, V, 10, in VI°; c. 11, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°; c. 2, *de sententia excom.*, V, 10, in Clem.; c. 3, *de poenit.*, V, 9, in Extravag. com.

³ C. 11, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 16, X, *de praescriptionib.*, II, 26; c. 1, X, *de regulis iuris*, V, 41; c. 1, 7, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°; c. 2, *de electione*, I, 3, in Clem.; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 7.

⁴ C. 3, *de poenit.*, V, 9, in Extravag. com.; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., decr. 27 iun. 1866; 4 apr. 1871.

⁵ C. 2, X, *de regulis iuris*, V, 41; Reg. 15, 30, R. J., in VI°.

vare, nec aliam censuram sibi reservatam in idem peccatum ferre ¹.

§ 2. Si censura lege aut generali praecepto in particulari territorio reservata sit, reservatio vim suam extra illius territorii limites non exserit, quamvis censuratus ad eam vitandam e territorio egrediatur; censura vero ab homine est ubique locorum reservata ita ut censuratus nullibi absolvi sine debitis facultatibus possit ².

§ 3. Reservatio censurae manet, si censuratus ignoret reservationem; si vero confessarius, ignorans reservationem, censuram ac peccatum absolvat, sacramentalis absolutio censurae valet, dummodo ne sit censura ab homine aut censura specialissimo modo Sedi Apostolicae reservata.

§ 4. Reservatio strictam recipit interpretationem ³.

§ 5. Ne reservetur censura, nisi attenta peculiari gravitate delictorum et necessitate consultius providendi disciplinae ecclesiasticae et medendi conscientiiis fidelium.

CAN. 53.

§ 1. Quaelibet censura, semel contracta, tollitur tantum legitima absolutione ⁴.

§ 2. Absolutio denegari nequit cum primum delinquens a contumacia recesserit ad normam can. 48, § 2; censuram autem absolvens, potest, si res ferat, pro patrato delicto congruam vindicativam poenam aut poenitentiam infligere ⁵.

¹ Reg. 53, R. J., in VI°.

² C. 11, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 29, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 1, X, *de regulis iuris*, V, 41; c. 2, *de poenit.*, V, 10, in VI°.

³ Reg. 15, R. J., in VI°.

⁴ C. 28, 38, 40, X, *de sententia excom.*, V, 39.

⁵ C. 25, X, *de appellationib.*, II, 28.

§ 3. Censura, per absolutionem sublata, non reviviscit, nisi quum onus, sub poena reincidentiae impositum, impletum non fuerit ¹.

CAN. 54.

§ 1. Si quis pluribus censurarum vinculis detineatur, potest ab una absolvi, remanentibus aliis ².

§ 2. Petens absolutionem, debet casus omnes indicare; secus absolutio valet pro casu expresso, et si absolutio, quamvis particularis petitio facta sit, fuerit generalis, valet quoque pro reticitis in bona fide, excepta censura specialissimo modo Sedi Apostolicae reservata, non autem pro reticitis in mala fide ³.

CAN. 55.

§ 1. Si agatur de censura quae non impedit sacramentorum receptionem, censuratus, rite dispositus et a contumacia recedens, potest absolvi a peccatis, firma remanente censura, absolvenda in foro non sacramentali.

§ 2. Si vero agatur de censura quae impedit sacramentorum receptionem, censuratus nequit absolvi a peccatis, nisi prius a censura absolutus fuerit ⁴.

§ 3. Absolutio censurae in foro sacramentali continetur in consueta forma absolutionis peccatorum in libris ritualibus praescripta; in foro non sacramentali quolibet modo dari potest, sed ad excommunicationis absolutionem regulariter forma adhibenda est in eisdem libris tradita ⁵.

¹ C. 22, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

² C. 27, X, *de sententia excom.*, V, 39.

³ C. 27, X, *de sententia excom.*, V, 39.

⁴ C. 28, X, *de sententia excom.*, V, 39.

⁵ Pont. Rom., tit. *Ordo excommunicandi et absolvendi*; Rit. Rom., tit. III, c. 2, *Absolutionis forma*; c. 3, *de absolutione ab excommunicatio-*

CAN. 56.

Absolutio censurae ab eo concessa qui habet potestatem :

1.° Si detur in foro externo, utrumque forum afficit.

2.° Si in interno, absolutus, remoto scandalo, potest uti talem se habere etiam in actibus fori externi; sed, nisi concessio absolutionis probetur aut saltem legitime praesumatur in foro externo, censura potest a superioribus fori externi, quibus reus parare debet, urgeri, donec absolutio in eodem foro obtenta non fuerit ¹.

CAN. 57.

In periculo mortis omnes sacerdotes quoslibet poenitentes rite dispositos a quibusvis censuris absolvere possunt ad normam can. 155, *De rebus*; sed si absolutus tenebatur censura ab homine vel specialissimo modo Sedi Apostolicae reservata, superest ei, si convaluerit, obligatio, sub poena reincidentiae, recurrendi sive per se sive per alium, saltem per epistolam, ad superiorem facultate praeditum eiusque mandatis parendi, ad normam can. 59 ².

CAN. 58.

Extra mortis periculum possunt absolvere :

1.° Censuram non reservatam in foro sacramentali quilibet confessarius; extra forum sacramentale quicumque iurisdictionem in foro externo habeat in reum.

ne; c. 4, *Ritus absolv. excom. iam mortuum*; c. 5, *de modo absolvendi a suspens. vel ab interdict.*

¹ C. 39, X, *de sententia excom.*, V, 39; Urban. VIII. const. « *In specula* », 19 iun. 1630; Clem. VIII, const. « *Superna* », 21 iun. 1670; Bened. XIV, const. « *Convocatis* », 25 nov. 1749.

² C. 11, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 13, 26, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 5, *de poenis*, V, 9, in VI°; c. 22, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°;

2.º Censuram *ab homine* ille, cui censura reservata est ad normam can. 51, § 2; ipse autem potest absolutionem concedere, etiamsi reus alio domicilium vel quasi-domicilium transtulerit.

3.º Censuram *a iure reservatam*, ille qui censuram constituit vel cui reservata est, eorumve successores aut delegati aut competentes superiores; quare a reservata *Episcopo* vel *Ordinario*, quilibet Ordinarius absolvere potest suos subditos, loci vero Ordinarius etiam peregrinos; a reservata *Sedi Apostolicae*, Romanus Pontifex aliique qui absolvendi potestatem ab eo impetraverint sive generalem, si censura *simpliciter reservata* sit, sive specialem, si *reservata speciali modo*, sive denique specialissimam, si *reservata specialissimo modo*, salvo praescripto can. 59 ¹.

CAN. 59.

§ 1. In casibus urgentioribus, si nempe censurae latae sententiae exterius servari nequeant sine periculo gravis scandali vel infamiae, aut si durum sit poenitenti in statu gravis peccati permanere per tempus necessarium ut superior habens facultatem provideat, tunc quilibet confessarius in foro sacramentali ab eisdem, utcumque reservatis, absolvere potest, iniuncto onere recurrendi, sub poena reincidentiae, intra mensem saltem per epistolam sive per se sive per confessarium ad superiorem praeditum facultate et standi eius mandatis ².

c. 3, *de poenis*, V, 8, in Clem.; c. 1, *de privilegiis*, V, 7, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 7; S. C. S. Off., 23 iun. 1886; 17 iun. 1891; litt. 17 aug 1891, ad 1, 2.

¹ C. 8, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 29, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 2, *de poenit.*, V, 10, in VI°; Conc. Trid., sess. XIV, *de poenit.*, c. 7.

² C. 11, 29, 58, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 22, *de sententia ex-*

§ 2. Hic recursus fieri nequit ad confessarium habentem facultates pro foro sacramentali tantum; sed nil impedit quominus poenitens, etiam post obtentam, ut supra, absolutionem, facto quoque recurso ad superiorem, alium adeat confessarium facultate praeditum ab eoque, repetita confessione saltem delicti cum censura, consequatur absolutionem.

§ 3. Quod si in casu aliquo extraordinario hic recursus sit moraliter impossibilis, tunc ipsemet confessarius potest absolutionem concedere sine onere de quo supra, iniunctis tamen de iure iniungendis, et imposita congrua poenitentia et satisfactione pro censura ita ut poenitens, nisi intra congruum tempus a confessario praefiniendum poenitentiam egerit ac satisfactionem dederit, reincadat in censuram.

CAPUT II.

De censuris in specie.

CAN. 60.

§ 1. Censurae sunt:

- 1.º Excommunicatio;
- 2.º Interdictum;
- 3.º Suspendio ¹.

§ 2. Excommunicatio afficere potest tantum personas individuales et ideo si quando feratur in corpus morale, intelligitur singulos afficere qui in delictum concurrerint; interdictum et suspendio, etiam communitatem, ut personam

com., V, 11, in VIº; S. C. S. Off., 23 iun. 1886, ad 2; 17 iun. 1891, ad 2; litt. 17 aug. 1891, ad 3; 9 nov. 1898; 7 iun. 1899; 5 sept. 1900.

¹ C. 20, X, *de verborum signif.*, V, 40.

moralem; excommunicatio et interdictum etiam laicos; suspensio clericos tantum; interdictum etiam locum ¹.

CAN. 61.

In canonibus qui sequuntur:

1.° Nomine divinorum officiorum intelliguntur functiones potestatis ordinis, quae de instituto Christi vel Ecclesiae a solis clericis fieri queunt et ad divinum cultum ordinantur.

2.° Nomine autem actuum legitimorum ecclesiasticorum significantur: munus administratoris gerere bonorum ecclesiasticorum; partes agere iudicis, auditoris et relatoris, defensoris vinculi, promotoris iustitiae et fidei, notarii et cancellarii, cursoris et apparitoris, advocati et procuratoris in causis ecclesiasticis; infantem suscipere in sacramento baptismi et confirmationis; suffragium dare in electionibus ecclesiasticis; ius patronatus exercere ².

Art. I. - *De excommunicatione.*

CAN. 62.

§ 1. Excommunicatio est censura qua quis excluditur a communione fidelium cum effectibus qui in canonibus qui sequuntur, enumerantur, quique separari nequeunt ³.

§ 2. Dicitur quoque *anathema*, praesertim si cum so-

¹ C. 1, *de usuris*, V, 5, in VI°; c. 5, 16, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 10; sess. XXIII, *de ref.*, c. 10; S. Pius V, const. « *Admonet nos* », 29 mart. 1567; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² C. 13, X, *de haereticis*, V, 7; c. 5, *de poen.*, V, 9, in VI°.

³ C. 12-14, D. XVIII; c. 6, 12, C. III, q. 4; c. 32, 37, 102, 107, C. XI, q. 3; c. 10, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 2, X, *de exceptionib.*, II, 25; c. 13, X, *qui filii sint legitimi*, IV, 17; c. 59, X, *de sententia excom.*, V, 39.

lemnitatibus infligatur quæ in Pontificali Romano describuntur ¹.

CAN. 63.

§ 1. Excommunicati alii sunt *vitandi*, alii *tolerati* ².

§ 2. Nemo est vitandus, nisi fuerit nominatim a Sede Apostolica excommunicatus, excommunicatio fuerit publice denunciata et in decreto vel sententia expresse dicatur ipsum vitari debere, salvo praescripto can. 146, § 1, n. 1.

CAN. 64.

§ 1. Excommunicatus quilibet caret iure assistendi divinis officiis, non tamen praedicationi verbi divini ³.

§ 2. Si passive assistat toleratus, non est necesse ut expellatur; si vitandus, expellendus est, aut, si expelli nequeat, ab officio cessandum, dummodo id fieri possit sine gravi incommodo; ab assistentia vero activa quæ aliquam secumferat participationem in celebrandis divinis officiis, repellatur non solum vitandus, sed etiam quilibet excommunicatus post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam aut alias notorie excommunicatus ⁴.

CAN. 65.

§ 1. Nec potest sacramenta recipere nec ab Ecclesiae ministris sacramentalia post sententiam declaratoriam aut condemnatoriam; excommunicatus autem, etiam vitandus, in periculo mortis constitutus, potest, post censurae et peccatorum absolutionem, aliis quoque refici sacramentis et sacramentalibus ⁵.

¹ Pont. Rom., tit. *Ordo excommunicandi et absolendi*.

² C. 12, C. III, q. 4; Martin. V, const. « *Ad eritanda* », a. 1418.

³ C. 43, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 24, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

⁴ C. 7, C. XI, q. 3; c. 5, 10, X, *de clerico excom.*, V, 27; c. 8, *de privileg.*, V, 7, in VI°; c. 2, *de sententia excom.*, V, 10, in Clem.

⁵ C. 32, 59, X, *de sententia excom.*, V, 39.

§ 2. Quod attinet ad ecclesiasticam sepulturam servetur praescriptum can. 518, § 1, n. 2, *De rebus* ¹.

CAN. 66.

§ 1. Nequit licite sacramenta et sacramentalia conficere, salvo exceptionibus quae sequuntur ².

§ 2. Ab excommunicato vitando de quo in can. 146 § 1, n. 1, aliisque excommunicatis, postquam intercessit sententia condemnatoria aut declaratoria, fideles in solo mortis periculo possunt petere quum absolutionem sacramentalem ad normam can. 57, tum etiam, si alii desint legitimi ministri, cetera sacramenta et sacramentalia ³.

§ 3. A ceteris vero excommunicatis, fideles extra periculum mortis, censurae conscii, sacramenta et sacramentalia petere nonnisi ex iusta causa possunt, maxime si alii legitimi ministri adsint; excommunicatus autem requisitus potest, nisi aliunde prohibeatur, ea licite ministrare, neque ulla tenetur obligatione causam a requirente percontandi ⁴.

CAN. 67.

§ 1. Non fit particeps indulgentiarum neque publicarum Ecclesiae precum, neque suffragiorum ⁵.

¹ C. 12, X, *de sepulturis*, III, 28; c. 28, 38, X, *de sententia excom.*, V, 39; S. C. S. Off., instr. 5 iul. 1878; Rit. Rom., tit. VI, c. 2, *Quibus non licet dare ecclesiasticam sepulturam*, n. 2.

² C. 5-7, C. XI, q. 3; c. 3-5, 10, X, *de clerico excom.*, V, 27.

³ C. 6, D. XXXII; c. 40, C. XXIV, q. 1.

⁴ Martin. V, const. « *Ad evitanda* », a. 1418.

⁵ C. 32, C. XI, q. 3; c. 28, 38, X, *de sententia excom.*, V, 39; Error 23, Martini Luther, damn. a Leone X, per bullam « *Exsurge Domine* », 16 iun. 1520.

§ 2. Non prohibentur fideles privatim pro eo orare, nec sacerdotes Missam privatim ac remoto scandalo pro eo applicare, sed, si sit vitandus, pro eius conversione tantum ¹.

CAN. 68.

Removetur ab actibus legitimis ecclesiasticis intra limites suis in locis iure definitos; nequit in causis ecclesiasticis agere, nisi ad normam can. ... *De iudiciis*; prohibetur ecclesiasticis officiis seu muneribus fungi, concessisque antea ab Ecclesia privilegiis frui ².

CAN. 69.

Actus iurisdictionis tam fori externi quam fori interni positus ab excommunicato est illicitus et invalidus, si lata fuerit sententia condemnatoria vel declaratoria, salvo praescripto can. 66 § 2; secus est validus, imo etiam licitus, si a fidelibus petitus sit ad normam mem. can. 66 § 3 ³.

¹ C. 9, C. XI, q. 3; c. 12, C. XXIII, q. 5; c. 1, C. XXIV, q. 2; c. 8, X, *de haereticis*, V, 7; c. 28, 38, X, *de sententia excom.*, V, 39; S. C. S. Off., 19 apr. 1837; 12 iul. 1865.

² C. 5-7, C. III, q. 4; c. 1, C. IV, q. 1; c. 17, C. VI, q. 1; c. 7, X, *de probationib.*, II, 19; c. 38, X, *de testib. et attestationib.*, II, 20; c. 2, X, *de exceptionib.*, II, 25; c. 24, X, *de sententia et re iudicata*, II, 27; c. 1, *de rescriptis*, I, 3, in VI°; c. 8, *de privileg.*, V, 7, in VI°; c. 8, 14, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; Pont. Rom., tit. *De confirmandis*; Rit. Rom., tit. II, c. 1, *de sacram. bapt.*, n. 25.

³ C. 4, C. XXIV, q. 1; c. 15, X, *de procuratoribus*, I, 38; c. 24, X, *de sententia et re iudicata*, II, 27; c. 1, *de off. vicarii*, I, 13, in VI°; c. 10, *de off. deleg.*, I, 14, in VI°.

CAN. 70.

§ 1. Quilibet excommunicatus :

1.° Privatur iure eligendi, praesentandi, nominandi;

2.° Nequit consequi dignitates, officia, beneficia, pensiones ecclesiasticas aliudve munus in Ecclesia;

3.° Promoveri nequit ad ordines superiores ¹.

§ 2. Actus tamen positus contra praescriptum § 1, n. 1, 2, non est nullus, nisi positus fuerit post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam; quod si haec sententia declaratoria vel condemnatoria lata fuerit a Sede Apostolica, excommunicatus nequit insuper gratiam ullam pontificiam valide consequi, nisi in pontificio rescripto mentio de excommunicatione fiat.

CAN. 71.

Excommunicatus post sententiam condemnatoriam vel declaratoriam manet privatus fructibus dignitatis, officii, beneficii, pensionis, muneris, si quod habeat in Ecclesia; et vitandus ipsamet dignitate, officio, beneficio, pensione, munere ².

CAN. 72.

Communionem in profanis cum excommunicato vitando fideles vitare debent; nisi agatur de coniuge, parentibus, liberis, famulis, subditis et generatim nisi rationabilis causa excuset ³.

¹ C. 23, 53, X, *de appellationib.*, II, 28; c. 7, X, *de clerico excom.*, V, 27; c. 32, X, *de sententia excom.*, V, 39; Reg. 87, R. J., in VI°.

² C. 53, X, *de appellationib.*, II, 28.

³ C. 103, 110, C. XI, q. 3; c. 29, 31, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 2, *de sententia excom.*, V, 10, in Clem.; Martin. V, const. « *Ad evitanda* », a. 1418.

Art. II. - *De interdicto.*

CAN. 73.

§ 1. Interdictum est censura qua fideles, in communione Ecclesiae permanentes, rebus prohibentur sacris quae in canonibus qui sequuntur, enumerantur ¹.

§ 2. Prohibitio fit vel directe per interdictum personale, quum personis ipsis usus eorum bonorum interdictur; vel indirecte per interdictum locale, quum certis in locis eorumdem dispensatio vel perceptio vetatur ².

§ 3. Effectus in singulis huius censurae speciebus separari queunt; sed nisi ex lege, praecepto, sententia aliud constet, omnes comprehenduntur ³.

CAN. 74.

§ 1. Interdictum locale ferri potest vel in aliquod territorium, vel in ecclesiam seu oratorium, cappellam, altare, coemeterium; personale vel in aliquem populum vel in aliquam personarum communitatem seu collegium, vel in singulas personas ⁴.

§ 2. Generale interdictum tam locale in territorium paroeciae, dioecesis, reipublicae, quam personale in populum paroeciae, dioecesis, reipublicae, ferri tantum potest a Sede Apostolica vel de eius licentia ⁵.

§ 3. Interdictum personale sequitur personas ubique; locale non urget extra locum interdictum, sed in loco inter-

¹ C. 20, X, *de verborum signif.*, V, 40.

² C. 16, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

³ Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

⁴ C. 17, X, *de verborum signif.*, V, 40.

⁵ Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 3.

dicto omnes etiam exteri aut exempti, secluso speciali privilegio, illud servare debent ¹.

CAN. 75.

§ 1. Interdicto territorio, ibidem permittuntur tantum, nisi interdicti decretum aliquid excipiat, Missarum celebratio, administratio sacramenti baptismatis, confirmationis in periculo mortis, Eucharistiae, poenitentiae, extremae unctionis, assistentia matrimoniis ac mortuorum exequiis sine tamen solemnitatibus, benedictio aquae baptismalis et sacrorum oleorum, recitatio horarum canonicarum in choro, praedicatio verbi Dei ².

§ 2. In administratione sacramentorum et celebratione divinorum officiorum de quibus in § 1, vetatur sonitus campanarum, organorum, aliorumve instrumentorum musicalium, cantus et pompa in sacra supellectile ³.

CAN. 76.

§ 1. Si in territorio unica sit ecclesia et haec interdicatur, valet pro ea praescriptum can. 75.

§ 2. Si aliae quoque sint ecclesiae :

1.º Interdicta ecclesia quae nec capitularis sit nec paroecialis, nullum divinum officium vel sacrum ritum inibi celebrari licet;

2.º Interdicta ecclesia capitulari, at non interdicto Capitulo, in ea permittuntur tantum celebratio Missae conventualis et recitatio horarum canonicarum in choro;

¹ C. 10, *de privileg.*, V, 7, in VIº; c. 16, 24, *de sententia excom.*, V, 11, in VIº; c. 1, *de sententia excom.*, V, 10, in Clem.

² C. 24, 25, X, *de privileg.*, V, 33; c. 11, X, *de poenit.*, V, 38; c. 43, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 11, *de privileg.*, V, 7, in VIº; c. 19, 24, *de sententia excom.*, V, 11, in VIº.

³ C. 24, *de sententia excom.*, V, 11, in VIº.

3.° Ordinarius autem, si id necessarium vel opportunum pro infirmis prudenter iudicaverit, permittere potest ut in memoratis ecclesiis interdictis asservetur Sanctissimum Sacramentum et Missa ad renovandas sacras species celebretur;

4.° Interdicta ecclesia paroeciali, permittuntur, tantum, nisi interdicti decretum aliquid excipiat, asservatio Sanctissimi Sacramenti pro viatico ministrando, Missae ad renovandas sacras species celebratio, administratio sacramenti baptismatis, poenitentiae, extremae unctionis, benedictio aquae baptismalis et, si ecclesia fuerit cathedralis, etiam sacrorum oleorum, adsistentia matrimonii et mortuorum exequiae sine solemnitatibus, praedicatio verbi Dei.

§ 3. Interdicta cappella seu altari alicuius ecclesiae, nulum sacrum officium seu sacer ritus ibidem celebretur.

§ 4. In sacramentorum administratione aliorumve divinorum officiorum celebratione servetur praescriptum can. 75 § 2.

CAN. 77.

Coemeterio interdicto, interdicta quoque sunt omnia oratoria in eodem erecta et cadavera fidelium sepeliri quidem inibi possunt, sed sine ullo publico ritu ecclesiastico ¹.

CAN. 78.

Interdicto territorio, interdicta quoque manent loca accessoria etiam exempta et ecclesia cathedralis; interdicta ecclesia, interdictae sunt cappellae continguae, non vero coemeterium; interdicta cappella, non est interdicta integra ecclesia, nec, interdicto coemeterio, interdicta est ecclesia etsi ipsi contigua ².

¹ C. 11, X, *de poenit.*, V, 38.

² C. 17, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

CAN. 79.

§ 1. Si communitas seu collegium delictum perpetraverit, interdictum ferri potest vel in singulas personas delinquentes, vel in communitatem, uti talem, vel in personas delinquentes et in communitatem ¹.

§ 2. Si primum, servetur praescriptum can. 80.

§ 3. Si alterum, communitas seu collegium nequit ius ullum exercere quod ei competat, neque ullum eiusdem membrum potest sacram ordinationem recipere, sua innocentia non probata.

§ 4. Si tertium, effectus cumulantur.

CAN. 80.

Personaliter interdicti :

1.° Nequeunt divina officia celebrare eisque assistere; passive assistentes non est necesse ut expellantur; sed ab assistentia activa, quae aliquam secumferat participationem in divinis officiis celebrandis, repellantur interdicti post latam sententiam condemnatoriam vel declaratoriam, aut alias notorie interdicti.

2.° Prohibentur sacramenta et sacramentalia conficere, ad normam can. 66, itemque sacramenta et a ministris Ecclesiae sacramentalia recipere.

3.° Ad normam can. 70, privantur iure eligendi, praesentandi, nominandi; nequeunt promoveri ad ordines, officia, beneficia, dignitates, pensiones ecclesiasticas aliudve munus in Ecclesia; inhabiles redduntur ad gratias pontificias assequendas.

¹ C. 16, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

4.º Carent sepultura ecclesiastica ad normam can. 518, § 1, n. 2, *De rebus* ¹.

CAN. 81.

Qui interdicto locali vel interdicto in communitatem seu collegium subest, quin eidem causam dederit nec alia censura prohibeatur, potest, dummodo sit rite dispositus, sacramenta recipere, ad normam canonum praecedentium, sine absolutione ab interdicto aliave satisfactione ².

CAN. 82.

Interdictum ab ingressu ecclesiae secumfert prohibitionem ne quis in ecclesia sepulturam ecclesiasticam habeat, aut divina officia celebret vel eisdem assistat; si autem assistat, non est necesse ut expellatur ³.

Art. III. - *De suspensione*.

CAN. 83.

§ 1. Suspendio est censura qua clericus recepto officio vel recepto beneficio vel utroque prohibetur.

§ 2. Etiam suspensionis effectus separari queunt; sed, nisi aliud constet, in *suspensione* generaliter lata comprehenduntur omnes effectus qui in canonibus huius articuli enumerantur; contra in suspensione *ab officio* vel *a beneficio* omnes tantum effectus alterutrius speciei ⁴.

¹ C. 55, X, *de appellationib.*, II, 28; c. 3, 4, X, *de clerico excom.*, V, 27; c. 11, X, *de poenit.*, V, 38; c. 43, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 8, *de privileg.*, V, 7, in VIº; c. 16, 20, 24, *de sententia excom.*, V, 11, in VIº; Rit. Rom., tit. VI, c. 2, *Quibus non licet dare ecclesiasticum sepulturam*, n. 2.

² C. 16, *de sententia excom.*, V, 11, in VIº.

³ C. 8, *de privileg.*, V, 7, in VIº; c. 20, *de sententia excom.*, V, 11, in VIº.

⁴ C. 1, X, *de clericis coniug.*, III, 3; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 14.

CAN. 84.

§ 1. *Suspensio ab officio* simpliciter, nulla adiecta limitatione, vetat omnem actum quum potestatis ordinis et iurisdictionis, tum etiam merae administrationis ex officio competentis, excepta administratione bonorum proprii beneficii.

§ 2. *Suspensio* :

1.° *A iurisdictione* generatim, vetat omnem actum potestatis iurisdictionis pro utroque foro tam ordinariae quam delegatae;

2.° *A divinis*, omnem actum potestatis ordinis receptae tum per sacram ordinationem tum per privilegium;

3.° *Ab ordinibus*, omnem actum potestatis ordinis receptae per ordinationem;

4.° *A sacris ordinibus*, omnem actum potestatis ordinis receptae per ordinationem in sacris;

5.° *A certo et definito ordine exercendo*, non vetat actum potestatis ordinis inferioris nec superioris, sed vetat ordinem designatum exercere et ideo eumdem ordinem conferre et superiorem recipere receptumque post suspensionem exercere;

6.° *A certo et definito ordine conferendo*, vetat ipsum ordinem conferre, non vero inferiorem nec superiorem;

7.° *A certo et definito ministerio*, e. g., audiendi confessiones, vel *officio*, e. g., cum cura animarum, omnem actum eiusdem ministerii vel officii;

8.° *Ab ordine pontificali*, omnem actum potestatis ordinis episcopalis;

9.° *A pontificalibus*, actum potestatis ordinis cum insignibus pontificalibus, ad normam can. 235, § 2, *De personis*.

CAN. 85.

§ 1. *Suspensio a beneficio* privat fructibus beneficii, excepta habitatione in aedibus beneficialibus; sed actus administrationis bonorum beneficialium validi et liciti sunt, nisi suspensio administrationem expresse prohibeat ¹.

§ 2. Nomine beneficii in poenalibus non intelligitur pensio ecclesiastica aut alia contributio seu praestatio canonica, nisi aliud expresse dicatur.

§ 3. Si, quamvis censura obstet, beneficiatus fructus percipiat aut gerat administrationem, fructus restituere debet et ad hanc restitutionem cogi potest canonicis quoque, si opus sit, sanctionibus.

CAN. 86.

§ 1. Si clericus in sua dioecesi plura habeat officia vel beneficia, *suspensio* generaliter lata vel suspensio *ab officio* aut *a beneficio* afficit omnia officia aut beneficia, nisi aliud appareat ².

§ 2. Loci Ordinarius nequit clericum suspendere a determinato officio vel beneficio quod in aliena dioecesi reperitur; sed suspensio latae sententiae, iure communi irrogata, et suspensio ab homine a Sede Apostolica inflictā afficit omnia officia vel beneficia in quacumque dioecesi possideantur.

CAN. 87.

Ad normam can. 70 irretitus suspensione ab officio vel a beneficio privatus manet iure eligendi, praesentandi aut nominandi, quod titulo officii vel beneficii eidem competat;

¹ C. 44. X, *de electione*, I, 6; c. 2, *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 9, in VI°; c. 1, *de electione*, I, 3, in Extravag. com.

² C. 37, 40, *de electione*, I, 6, in VI°.

nequit promoveri ad ordines, officia, beneficia, dignitates, pensiones ecclesiasticas aliudve munus in Ecclesia; et inhabilis est ad gratias pontificias assequendas.

CAN. 88.

Praescriptum can. 66 applicetur irretito censura suspensionis, quae vetat administrationem sacramentorum et sacramentalium; et praescriptum can. 69 irretito censura suspensionis quae actum iurisdictionis in foro seu interno seu externo vetat ².

CAN. 89.

§ 1. Si communitas seu collegium clericorum delictum commiserit, suspensio ferri potest vel in singulas personas delinquentes vel in communitatem, uti talem, vel in personas delinquentes et communitatem ³.

§ 2. Si primum, servantur huius articuli canones qui praecedunt.

§ 3. Si alterum, communitas prohibetur iuribus quae ipsi, uti communitati, competunt.

§ 4. Si tertium, effectus cumulantur.

TITULUS VI.

De poenis vindicativis.

CAN. 90.

§ 1. Poenae vindicativae illae sunt, quae directe ad delicti expiationem tendunt ita ut earum remissio e cessione contumaciae delinquentis non pendeat.

¹ C. 26, X, *de electione*, I, 6.

² Martin. V, const. « *Ad evitanda* », a. 1418.

³ C. 40, *de electione*, I, 6, in VI°; c. un., *ne sede vacante*, III, 8, in VI°; c. 1, *de electione*, I, 3, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 10; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

§ 2. In dubio interdictum et suspensio non poena vindicativa, sed censura esse praesumuntur ¹.

CAN. 91.

Ab inflictis poenis vindicativis datur appellatio vel recursus in suspensivo, nisi aliud expresse in iure caveatur.

CAN. 92.

Exceptis poenis degradationis, depositionis, privationis officii aut beneficii et nisi urgeat necessitas reparandi scandalum, prudentiae iudicis committitur, si reus talis sit ut prima vice post vitam laudabiliter peractam deliquerit, poenae ordinariae per sententiam condemnatoriam inflictae executionem suspendere, ea tamen conditione ut si reus intra proximum triennium aliud delictum eiusdem vel alterius generis commiserit, poenam utrique delicto debitam luat.

CAN. 93.

Poenae vindicativa finitur eius expiatione vel dispensatione ab eo concessa qui legitimam habeat dispensandi potestatem ad normam can. 42.

CAN. 94.

§ 1. In casibus occultis et urgentioribus, si revera ex observantia poenae vindicativae latae sententiae, reus seipsum proderet cum infamia et scandalo, quilibet confessarius potest in foro sacramentali obligationem servandae poenae suspendere non ultra mensem, iniuncto onere

¹ C. 18, C. XXIII, q. 4; c. 3, C. XXIII, q. 5; c. 17, C. XXIV, q. 3; c. 17, X, *de Judaeis*, V, 6; c. 1, X, *de maledicis*, V, 26; c. 7, X, *de poenit.*, V, 38; Conc. Trid., sess. XIII, *de ref.*, c. 1.

interim recurrenti saltem per epistolam sive per se sive per confessarium ad superiorem facultatē praeditum et standi eius mandatis.

§ 2. Et si in aliquo casu extraordinario hic recursus sit impossibilis, tunc ipsemet confessarius potest dispensationem concedere ad normam can. 59 § 2.

CAPUT I.

De poenis vindicativis communibus.

CAN. 95.

Poenae vindicativae quae omnes fideles pro delictorum gravitate afficere possunt, in Ecclesia praesertim sunt:

1.° Interdictum locale et interdictum in communitatem seu collegium in perpetuum vel ad tempus sive praefinitum sive non praefinitum, ita ut interdicti cessatio non dependeat necessario a cessatione contumaciae.

2.° Interdictum ab ingressu ecclesiae in perpetuum vel ad tempus ut supra.

3.° Poenalis translatio vel suppressio sedis episcopalis vel paroecialis.

4.° Infamia iuris.

5.° Privatio sepulturae ecclesiasticae sive totalis sive quod ad ritum religiosum tantum, ad normam can. 518, § 1, *De rebus*.

6.° Privatio sacramentalium quae ab Ecclesiae ministris directe conferuntur.

7.° Privatio vel temporanea suspensio pensionis quae ab Ecclesia vel ex bonis Ecclesiae solvitur, vel alterius iuris seu privilegii ecclesiastici.

8.° Remotio ab actibus legitimis ecclesiasticis exercendis.

9.° Inhabilitas ad gratias ecclesiasticas aut munia in Ecclesia quae statum clericalem non requirant, vel ad gradus academicos auctoritate ecclesiastica conferendos.

10.° Privatio vel temporanea suspensio muneris, facultatis vel gratiae iam obtentae.

11.° Privatio iuris prosequendi apud tribunalia ecclesiastica causam, aut appellationem interponendi, aut revisionem iudicii expetendi.

12.° Privatio iuris praecedentiae vel vocis activae et passivae vel iuris ferendi titulos honoris, vestem, insignia, quae Ecclesia concesserit.

13.° Mulcta pecuniaria.

CAN. 96.

Poenalis suppressio aut translatio sedis episcopalis est Romano Pontifici reservata; sedis autem paroecialis a locorum Ordinariis decerni nequit, nisi cum consilio Capituli ¹.

CAN. 97.

§ 1. Infamia canonica est vel iuris vel facti.

§ 2. Infamia iuris illa est quae casibus iure communi expressis statuitur, latae vel ferendae sententiae.

§ 3. Infamia facti contrahitur, quando quis ob patratum delictum vel ob pravae mores, bonam existimationem, prudenti Ordinarii iudicio, apud fideles probos et graves amisit ².

§ 4. Neutra afficit delinquentis consanguineos aut affines ³.

¹ C. 9, X, *de haereticis*, V, 7.

² C. 21, X, *de accusationib.*, V, 1.

³ S. C. S. Off., 3 febr. 1898, ad 1.

CAN. 98.

§ 1. Infamia iuris, praeter irregularitatem de qua in can. 261, n. 5, *De rebus*, delinquentem reddit inhabilem ad obtinenda beneficia, officia et dignitates ecclesiasticas, ad ministerium in sacris functionibus exercendum, ad actus legitimos ecclesiasticos perficiendos, ad exercitium iuris aut muneris ecclesiastici ¹.

§ 2. Infamis infamia facti repelli debet non solum a recipiendis ordinibus ad normam can. 265, n. 9, *De rebus* et a dignitatibus, beneficiis, officiis ecclesiasticis et ab exercendo sacro ministerio, sed etiam, ad normam iuris, ab actibus legitimis ecclesiasticis ².

CAN. 99.

§ 1. Infamia iuris desinit sola dispensatione a Sede Apostolica concessa; infamia facti quum bona existimatio apud fideles probos et graves, omnibus perpensis adiunctis et praesertim diuturna rei emendatione, fuerit, prudenti Ordinarii iudicio, recuperata ³.

§ 2. Infamia, a iudice inflicta ad tempus, desinit tempore transacto.

CAN. 100.

§ 1. Si agatur de rebus ad quas assequendas capacitas iure communi statuitur, inhabilitatis poenam infligere una Sedes Apostolica potest.

¹ C. 5, D. LI; c. 11, C. III, q. 4; c. 8-10, C. III, q. 5; c. 1, 2, C. III, q. 7; c. 2, 17, C. VI, q. 1; c. 13, X, *de rescriptis*, I, 3; c. 13, X, *de haereticis*, V, 7; c. 11, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; Reg. 87, R. J., in VI°; c. un., *de poenis*, tit. XII, in Extravag. Ioann. XXII; Paul. IV, const. « *Cum ex apostolatus* », 15 febr. 1559.

² C. 2, 17, C. VI, q. 1; Reg. 87, R. J., in VI°.

³ C. 14, D. LVI; c. 4, C. XXXV, q. 6.

§ 2. Iura iam quaesita non amittuntur ob supervenientem inhabilitatem, nisi huic addatur poena privationis.

CAN. 101.

Privatio iuris causae apud tribunalia ecclesiastica prosequendae aut appellationis interponendae aut revisionis iudicii expetendae, non contrahitur et infligi nequit, nisi in casibus iure expressis.

CAN. 102.

§ 1. Multas pecuniarias iure communi statutas, quarum erogatio non sit eodem iure praefinita aliasque iure peculiari statutas vel statuendas, Ordinarii locorum erogare debent in pios usus de consilio Capituli cathedralis, non vero in commodum mensae episcopalis aut capitularis ¹.

§ 2. Locorum Ordinarii multas pecuniarias ne imponant, nisi ex causa rationabili et servata proportionem ad culpae gravitatem.

CAPUT II.

De peculiaribus clericorum poenis vindicativis.

CAN. 103.

Poenae vindicativae quae clericis tantum applicantur, sunt:

1.° Suspendio in perpetuum vel ad tempus sive praefinitum sive non praefinitum ut in can. 95 n. 1.

2.° Translatio poenalis ab officio vel beneficio obtento ad aliud.

3.° Privatio poenalis beneficii vel officii cum vel sine pensione.

¹ C. 2, X, *de poenis*, V, 37; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 3.

4.° Privatio unius vel alterius iuris cum iisdem coniuncti;

5.° Inhabilitas ad omnes vel ad aliquot dignitates, officia, beneficia aliasve munera propria clericorum.

6.° Privatio ad tempus aut perpetua habitus clericalis.

7.° Prohibitio commorandi in certo loco.

8.° Praescriptio commorandi in certo loco.

9.° Depositio.

10.° Degradatio.

CAN. 104.

§ 1. Si clericus beneficium, officium, dignitatem inamovibiliter obtineat, eum eisdem privare Ordinarius in poenam potest solum in casibus iure expressis; si amovibiliter, etiam ob delicta minora ¹.

§ 2. Clerici obtinentes beneficia, officia, dignitates, possunt etiam aliquo tantum ministerio cum iisdem coniuncto v. gr., ministerio praedicandi, confessiones audiendi, etc. prohiberi ad certum tempus ².

§ 3. Nequit clericus privari beneficio aut pensione cuius titulo ordinatus fuit, nisi aliunde eius honestae sustentationi provideatur, salvo praescripto can. 107, 108.

CAN. 105.

Si clericus gravia scandala praebeat et monitus non resipiscat nec scandalum queat aliter removeri, potest interim privari iure deferendi habitum ecclesiasticum; quae pri-

¹ C. 38, C. XVI, q. 7; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 6; S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 20 aug. 1910.

² C. 2, X, *de temporib. ordinat.*, I, 11; c. 4, X, *de iudiciis*, II, 1; Leo X, const. « *Supernae Maiestatis* », 19 dec. 1516.

vatio secumfert prohibitionem exercendi ministeria quaevis ecclesiastica ¹.

CAN. 106.

§ 1. Ordinarius nequit praescribere ut clericus certo in loco extra limites suae dioecesis, commoretur, nisi accedat consensus Ordinarii illius loci vel agatur de domo poenitentiae seu emendationis clericis non solum dioecesanis sed etiam extraneis destinata, aut de religiosa domo.

§ 2. Tam praescriptio commorandi in certo loco, quam prohibitio in certo loco commorandi et collocatio in domo poenitentiae aut in domo religiosa, praesertim si diu duraturae sint, imponantur tantum in casibus gravibus, in quibus, prudenti Ordinarii iudicio, eae poenae necessariae sint ad clerici emendationem aut scandali reparationem ².

CAN. 107.

§ 1. Depositio, manentibus obligationibus e suscepto ordine exortis et privilegiis clericalibus, secumfert quum suspensionem ab officio, et inhabilitatem ad quaelibet officia, dignitates, beneficia, munera in Ecclesia, tum etiam privationem illorum quae reus habeat, licet eorum titulo fuerit ordinatus ³.

§ 2. Sed hoc ultimo in casu, si clericus vere indigeat, Ordinarius pro sua charitate, quo meliore modo fieri potest, ei

¹ Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 6.

² C. 7, 11, D. I.; c. 7, 8, 10, 11, D. LXXXI.

³ C. 4, 5, 7, 10, D. I.; c. 4, D. LXXXII; c. 6, C. XXIII, q. 8; c. 10, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 8, X, *de dolo et contumacia*, II, 14; c. 9, X, *de haereticis*, V, 7; c. 2, X, *de raptorib.*, V, 17; c. 7, X, *de crimine falsi*, V, 20; c. 2, *de poenis*, V, 9, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIV. *de sacram. matrim.*, can. 9; Pont. Rom., tit. *Degradationis forma*.

providere curet, ne cum dedecore status clericalis mendicare cogatur.

§ 3. Poena depositionis infligi nequit, nisi in casibus iure expressis ¹.

CAN. 108.

§ 1. Si clericus depositus non det emendationis signa et praesertim si scandalum dare pergat monitusque non resipiscat, Ordinarius potest eum perpetuo privare iure deferendi habitum ecclesiasticum.

§ 2. Haec privatio secumfert privationem privilegiorum ecclesiasticorum; et pro clerico his carente vigere desinit praescriptum can. 107, § 2.

CAN. 109.

§ 1. Degradatio in se continet depositionem, perpetuam privationem habitus clericalis et reductionem clerici ad statum laicalem ².

§ 2. Haec poena ferri solummodo potest propter delictum in iure expressum, aut si clericus iam depositus et habitu clericali privatus, grave adhuc scandalum per annum praebere pergat ³.

§ 3. Alia est *verbalis* seu *edictalis* quae sola sententia irrogatur ita tamen ut omnes suos effectus iuridicos statim habeat sine alia executione; alia *realis* quae fit, si locorum adiuncta id permittant, servatis solemniis praescriptis in Pontificali Romano ⁴.

¹ C. 7, X, *de homicidio*, V, 12; c. 6, X, *de poenis*, V, 37; c. 12, X, *de poenit.*, V, 38.

² C. 27, X, *de verborum signif.*, V, 40; c. 2, *de poenis*, V, 9, in VI°; Pont. Rom., tit. *Degradationis forma*.

³ C. 10, X, *de iudiciis*, II, 1.

⁴ C. 2, *de poenis*, V, 9, in VI°; Pont. Rom., tit. *Degradationis forma*.

TITULUS VII.

De remediis poenalibus et poenitentiis.

CAPUT I.

De remediis poenalibus.

CAN. 110.

Remedia poenalia sunt :

- 1.° Monitio;
- 2.° Correctio;
- 3.° Praeceptum;
- 4.° Vigilantia.

CAN. 111.

Eum qui versatur in probabili periculo delictum committendi vel contra quem ex inquisitione peracta exstat gravis tantum suspicio de delicto commisso, Ordinarius per se vel per interpositam personam moneat.

CAN. 112.

§ 1. Si ex alicuius conversatione scandalum vel gravis ordinis perturbatio timeatur, Ordinarius per se vel per interpositam personam addat monitioni correctionem, peculiaribus accommodatam conditionibus personae et facti de quo agitur.

§ 2. Tam correctio quam monitio potest esse vel paterna seu secreta, vel publica.

§ 3. Paterna et secreta correctione vel monitione Ordinarius semper uti potest erga suos subditos qui in aliquo defecerint.

§ 4. Correctio et monitio publica fiat vel coram notario et duobus testibus, vel per epistolam ita tamen ut de receptione et tenore epistolae ex aliquo documento constet, vel demum, si intra iudicium fiat, coram iudice pro tribunali sedente; quolibet autem in casu in actis adnotetur ¹.

§ 5. Correctio publica fieri tantum potest adversus reum de delicto convictum vel confessum.

CAN. 113.

Si vehemens suspicio de clerici delictuosa vitae conversatione habeatur, praeceptum ei detur, quo quid agere debeat quidve evitare accurate indicetur cum poenae comminatione in casu transgressionis, et, si res ferat, Ordinarius peculiari eum vigilantiae submittat, neve interim nova officia aut beneficia ipsi conferat, donec probata eius agendi ratio delicti suspicionem repellat ².

CAPUT II.

De Poenitentiis.

CAN. 114.

§ 1. Poenitentiae imponuntur ut delinquens vel poenam maiorem effugiat vel poenae contractae absolutionem aut dispensationem recipiat ³.

¹ S. C. Ep. et Reg., instr. 11 iun. 1880, n. 6.

² S. C. Ep. et Reg., instr. 11 iun. 1880, n. 7; S. C. de Prop. Fide, instr. a 1883, n. VIII.

³ C. 4, 7, 10, 34, 41, 68, D. I.; c. 13, D. LV; c. 8, 10, 11, 13, 15, D. LXXXI; c. 4, C. XVI, q. 6; c. 22, C. XVII, q. 4; c. 10, C. XXVI, q. 5; c. 40, C. XXVII, q. 1; c. 15, C. XXXIII, q. 2; c. 2, X, *de eo qui cognovit*, IV, 13; c. 40, X, *de simonia*, V, 3; c. 2, X, *de maledicis*, V, 26; c. 2, 3, 7, 9, 12, X, *de poenit.*, V, 38; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 8.

§ 2. Ob delictum aut transgressionem occultam nunquam poenitentia publica imponatur ¹.

§ 3. Poenitentiae non tam secundum quantitatem delicti, quam ad poenitentis contritionem moderandae sunt, pensatis qualitatibus personarum et delictorum adiunctis ².

Can. 115.

§ 1. Praecipuae poenitentiae sunt praecepta :

1.° Recitandi determinatas preces;

2.° Peragendi piam aliquam peregrinationem vel alia pietatis opera;

3.° Servandi peculiare ieiunium;

4.° Erogandi eleemosynas in pios usus;

5.° Peragendi exercitia spiritualia in pia aut religiosa domo per aliquot dies; quae quidem exercitia adhiberi possunt etiam ut remedium poenale ³.

§ 2. Poenitentias Ordinarius pro sua prudentia addere potest poenali remedio monitionis et correptionis.

¹ C. 7, X, *de poenit.*, V, 38; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 8.

² C. 8, X, *de poenit.*, V, 38.

³ C. 34, 41, D. I.; c. 15, C. XXXIII, q. 2; c. 2, X, *de maledictis*, V, 26; c. 6, X, *de poenit.*, V, 38.

PARS TERTIA
DE SINGULIS DELICTIS EORUMQUE POENIS

TITULUS I.
De delictis contra fidem.

CAN. 116.

§ 1. Catholici qui in apostasiam a fide, vel haeresim vel schisma prolapsi sint, incurrunt in excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae speciali modo reservatam, et, nisi moniti resipuerint, priventur beneficio, dignitate, pensione, officio aliove munere, si quod in Ecclesia habeant, infames declarentur, et clerici, iterata monitione, deponantur. Quod si sectae acatholicae nomen dederint vel publice adhaeserint, ipso facto infames sunt infamia iuris, et firmo praescripto can. 89, n. 3, *De personis*, clerici, monitione praemissa, degradentur ¹.

§ 2. Qui ex parentibus acatholicis nati, baptizati et educati sunt extra Ecclesiam, non fruuntur, dum extra Ecclesiam perseverant, sacramentis, sacramentalibus, suffragiis ecclesiasticis, divinis officiis, et generaliter bonis et iuribus quorum usus communionem fidelium requirit ².

¹ C. 12, 13, 17, D. XXX; c. 8, D. XXXI; c. 1-3, 9, 10, 12, 15, 16, 32, D. L; c. 21, C. I, q. 7; c. 42, C. XXIII, q. 5; c. 26, 29, C. XXIV, q. 3; c. 8, 9, 13, X, *de haereticis*, V, 7; c. 1, X, *de schismaticis*, V, 8; c. 12, 15, *de haereticis*, V, 2, in VI°; c. un., *de schismaticis*, V, 3, in VI°; Conc. Vatican., sess. IV, *de Ecclesia Christi*.

² S. C. S. Off., 19 apr. 1837; 20 nov. 1850; instr. 22 iun. 1859; 30 iun. et 7 iul. 1864, ad 2, 4; 3 maii 1893; 20 iul. 1898.

CAN. 117.

Suspectus de haeresi, qui monitus causam suspicionis non removeat, actibus legitimis prohibeatur et clericus in-super suspendatur a divinis, repetita monitione; quod si intra sex menses completos a contracta poena sese non emendaverit, habebitur tamquam haereticus, haereticorum poenis obnoxius ¹.

CAN. 118.

Subsunt excommunicationi latae sententiae Ordinario reservatae catholici:

1.° Qui matrimonium ineunt coram ministro acatholico contra praescriptum can. 344, *De rebus*.

2.° Qui matrimonio uniuntur ea conditione explicita vel implicita ut omnis vel aliqua proles educetur extra catholicam Ecclesiam.

3.° Qui scienter ab acatholicis baptismum extra casum necessitatis petunt aut filios suos acatholicis ministris baptizandos offerre praesumunt;

4.° Parentes vel parentum locum tenentes qui filios in religione acatholica educandos vel instituendos scienter tradunt ².

CAN. 119.

Qui quoquo modo haeresis propagationem sponte et scienter iuvat, suspectus de haeresi est, ideoque puniendus ad normam can. 117 ³.

¹ C. 12, 13, 17, D. XXX; c. 8, D. XXXI; c. 9, 13, X, *de haereticis*, V, 7; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² S. C. S. Off., instr. 12 dec. 1888.

³ C. 32, 34, 35, C. XXIV, q. 3; c. 8, 9, 13, X, *de haereticis*, V, 7; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 30 iun. et 7 iul. 1864, ad 1-3, 5-10; 14 ian. 1874, ad 4.

CAN. 120.

Pertinaciter docentes vel defendentes sive publice sive privatim aliquam propositionem quae ab Apostolica Sede vel a Concilio Generali damnata quidem fuit, sed non uti formaliter haeretica, arceantur a ministerio praedicandi audiendive sacramentales confessiones et a quolibet docendi munere, salvo aliis poenis quas decretum damnationis forte statuit, vel quas Ordinarius, post monitionem, necessarias ad reparandum scandalum duxerit ¹.

CAN. 121.

§ 1. Scienter sine debita licentia legentes aut retinentes libros apostatarum, haeticorum et schismaticorum apostasiam, haeresim, schisma propugnantes aut libros cuiusvis auctoris per apostolicas litteras nominatim prohibitos, necnon eorundem librorum auctores vel editores, in excommunicationem ipso facto incurrunt Sedi Apostolicae, speciali modo reservatam ².

§ 2. Auctores et editores qui sine debita licentia Sacrarum Scripturarum libros vel earum adnotationes vel commentarios imprimi faciunt, incidunt ipso facto in excommunicationem nemini reservatam ³.

§ 3. Etsi quis contra praescriptum § 1 et 2 in pluribus deliquerit, in unam tamen censuram incurrit.

¹ Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; Leo XIII, const. « *Officiorum ac munerum* », 25 ian. 1897.

³ Conc. Trid., sess. IV, de *editione et usu socror. libror.*; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; Leo XIII, const. « *Officiorum ac munerum* », 25 ian. 1897; S. C. S. Off., 22 dec. 1880, ad II.

TITULUS II.

De delictis contra religionem.

CAN. 122.

Qui superstitionem exercuerit vel sacrilegium perpetraverit, pro gravitate culpae ab Ordinario puniatur, salvis poenis iure statutis contra aliquos actus superstitiosos vel sacrilegia ¹.

CAN. 123.

Sacerdotes qui contra praescripta can. 84, 86, *De rebus*, praesumpserint Missam eodem die iterare vel eam celebrare non ieiuni, suspendantur a Missae celebratione ad tempus ab Ordinario secundum diversa rerum adiuncta praefiniendum ².

CAN. 124.

Qui falsas reliquias conficit, aut scienter vendit, distribuit vel publicae fidelium venerationi exponit, ipso

¹ C. 22, D. L; c. 125, C. I, q. 1; c. 1, C. I, q. 3; c. 9, C. III, q. 5; c. 107, C. XI, q. 3; c. 3, 10, 11, C. XII, q. 2; c. 10, C. XIII, q. 2; c. 1; C. XVI, q. 7; c. 3-6, 10, 12, 13, 21, 29, 31, C. XVII, q. 4; c. 35, C. XXIII, q. 5; c. 22, C. XXIV, q. 3; c. 6-9, C. XXVI, q. 2; c. 1-14, C. XXVI, q. 5; c. 6, 11, 28, C. XXVII, q. 1; c. 2, 5, X, *de raptorib.*, V, 17; c. 1, 2, X, *de sortilegiis*, V, 21; c. 19, 22, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 2, *de sententia et re iudicata*, II, 14, in VI°; c. 5, *de poenis*, V, 9, in VI°; c. 1, *de poenis*, V, 8, in Clem.; Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observand. et evitand. in celebrat. missae*; Leo X, const. « *Supernae* », 5 maii 1514; Hadrian. VI, const. « *Dudum* », 20 iul. 1522; Sixtus V, const. « *Coeli et terrae* », 1 ian. 1586; Gregor. XV, const. « *Omnipotentis Dei* », 20 mart. 1623; Urban. VIII, const. « *Inscrutabilis* », 1 apr. 1631; S. C. de Prop. Fide, 2 iul. 1827.

² C. 54, D. II, *de cons.*; c. 3, 5, X, *de celebrat. missar.*, III, 41; Missale Rom., tit. *De defectibus*, c. 9, *de defectib. disposit. corporis*, n. 1-4.

facto excommunicationem Ordinario reservatam contrahit ¹.

CAN. 125.

Quaestum facientes ex indulgentiis plectuntur ipso facto excommunicatione Sedi Apostolicae simpliciter reservata ².

CAN. 126.

Qui species consecratas abiecerit vel ad malum finem abduxerit aut retinuerit, incurrit in excommunicationem latae sententiae speciali modo Sedi Apostolicae reservatam; est ipso facto infamis, infamia iuris et, si clericus sit, est praeterea deponendus ³.

CAN. 127.

Ad ordinem sacerdotalem non promotus:

1.° Si Missae celebrationem simulaverit aut sacramentalem confessionem exceperit, excommunicationem ipso facto contrahit, speciali modo Sedi Apostolicae reservatam; et insuper laicus quidem privetur pensione aut munere, si quod habeat in Ecclesia, aliisque poenis pro gravitate culpaepuniatur; clericus vero deponatur.

2.° Si alia munia sacerdotalia usurpaverit, ab Ordinario pro gravitate culpaepuniatur ⁴.

¹ C. 1, 2, X, *de reliquiis*, III, 45; Vicariat. Urbis. litt. encycl. 17 ian. 1881.

² Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 9; S. Pius V, const. « *Etsi Domini* », 8 febr. 1567; const. « *Quam plenum* », 2 ian. 1570; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

³ Innocent. XI, const. « *Ad nostri* », 29 mart. 1677; Alexand. VIII, const. « *Cum alias* », 22 dec. 1690; Bened. XIV, const. « *Ab augustissimo* », 5 mart. 1744; Clem. XIII, const. « *Gravissimum* », 6 mart. 1759.

⁴ C. 1, 2, X, *de clerico non ordin.*, V, 28; Clem. VIII, const. « *Etsi alias* », 1 dec. 1601; Urban. VIII, const. « *Apostolatus* », 23 mart. 1628; Bened. XIV, const. « *Sacerdos in aeternum* », 20 apr. 1744.

CAN. 128.

Qui cadavera vel sepulcra mortuorum ad furtum vel alium malum finem violaverit, interdicto personali puniatur, sit ipso facto infamis infamia iuris, et, si clericus sit insuper deponatur ¹.

CAN. 129.

Ecclesiae violatores de quibus in can. 450, *De rebus*, interdicto ab ingressu ecclesiae aliisque congruis poenis ab Ordinario pro gravitate delicti puniantur, firmo praescripto can. 139, § 3, et can. 158.

CAN. 130.

Qui blasphemaverit vel periurium extra iudicium commiserit, prudenti Ordinarii arbitrio puniatur, maxime si de clerico agatur, servato in periurium iudiciale praescripto can. 170 ².

CAN. 131.

Qui deliquerint contra praescriptum can. 109, 110, 117, § 1, *De rebus*, ab Ordinario pro gravitate culpae puniantur, non exclusa, si res ferat, suspensione aut privatione beneficii vel officii ecclesiastici ³.

¹ C. 17, C. VI, q. 1; c. 1, *de sepulturis*, III, 6, in Extravag. com.; S. C. S. Off., 19 maii 1886; 15 dec. 1886; 27 iul. 1892, ad 3, 4.

² C. 5, D. XLVI; c. 7, 34, D. L; c. 12, D. LXXXI; c. 17, 18, C. VI, q. 1; c. 10, 17, C. XXII, q. 1; c. 11, C. XXII, q. 4; c. 3-5, 8, 10, 19, C. XXII, q. 5; c. 10, 13, 20, C. XXIV, q. 3; c. 10, 12, X, *de iureiurando*, II, 24; c. 2, X, *de maledicis*, V, 26; Leo X, const. « *Supernae* », 5 maii 1514; S. Pius V, const. « *Cum primum* », 1 apr. 1566.

³ Bened. XIV, const. « *Quanta cura* », 30 iun. 1741; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. C., decr. « *Ut debita* », 11 maii 1904, n. 8-12.

TITULUS III.

De delictis contra auctoritates, personas, res ecclesiasticas.

CAN. 132.

§ 1. Sub poena excommunicationis latae sententiae speciali modo futuro Pontifici reservatae prohibentur omnes et singuli S. R. E. Cardinales, Secretarius Sacri Collegii alii-que omnes in Conclavi partem habentes, ne quovis praetextu a civili quavis potestate munus recipiant *veto* seu *exclusivam*, etiam sub forma simplicis desiderii, proponendi, aut ipsum hoc *veto*, qualibet ratione sibi cognitum, patefaciant sive universo Cardinalium Collegio simul congregato, sive singulis purpuratis Patribus, sive scripto, sive ore, sive directo ac proxime, sive oblique ac per alios ¹.

§ 2. Eadem prohibitio extenditur ad omnes interventus, intercessionem aliosque modos quoslibet, quibus laicae potestates cuiuslibet gradus et ordinis voluerint sese in Pontificis electione immiscere ².

CAN. 133.

§ 1. Qui Romano Pontifici vel proprio Ordinario aliquid legitime praecipienti vel prohibenti pertinaciter non obtemperant, congruis poenis, censuris non exclusis, pro gravitate culpa compellantur ³.

¹ Pius X, const. « *Commissum nobis* », 20 ian. 1904; const. « *Vacante Sede Apostolica* », 25 dec. 1904.

² Pius X, const. « *Commissum nobis* », 20 ian. 1904; const. « *Vacante Sede Apostolica* », 25 dec. 1904.

³ C. 3-5. D. XIX; c. 6, D. XXIII; c. 3, C. III, q. 4; c. 11. C. XI, q. 3; c. 41, C. XVI, q. 1; c. 10, C. XVIII, q. 2; c. 2, 4-6, 11, X, *de maiori-
tate*

§ 2. Conspirantes vero contra auctoritatem Romani Pontificis eiusve Legati vel proprii Ordinarii aut contra eorum legitima mandata, necnon subditorum animos ad inobedientiam erga ipsos provocantes, censuris aliisve poenis coerceantur, et dignitatibus, beneficiis aliisve muneribus, si sint clerici; voce activa et passiva atque officio, si religiosi, priventur ¹.

CAN. 134.

Omnes et singuli cuiuscumque status, gradus seu conditionis etiam regalis, episcopalis vel cardinalitiae fuerint, a legibus, decretis, mandatis Romanorum Pontificum pro tempore existentium ad universale Concilium appellantes, ipso facto contrahunt excommunicationem Sedi Apostolicae speciali modo reservatam; Universitates vero, Collegia, Capitula aliaeve personae morales, quocumque nomine nuncupentur, interdictum speciali modo Sedi Apostolicae pariter reservatum ².

CAN. 135.

Recurrentes ad laicam potestatem ad impediendas litteras vel acta quaelibet a Sede Apostolica vel ab eiusdem Legatis quibuslibet profecta, eorumve promulgationem vel executionem directe vel indirecte prohibentes aut eorum causa sive ipsas partes sive alios laedentes vel perterrefa-

et obed., I, 33; c. 15, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. 1, *de maiori et obed.*, I, 8, in Extravag. com.; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

¹ C. 2, D. XCIV; c. 18, 21-25, 31, C. XI, q. 1; c. 3, *de poenit.*, V, 9, in Extravag. com.

² Pius II, const. « *Exsecrabilis* », 18 ian. 1459; Iulius II, const. « *Suscepti regiminis* », 1 iul. 1509; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

cientes, ipso facto subiaceant excommunicationi Sedi Apostolicae speciali modo reservatae ¹.

CAN. 136.

Excommunicatione latae sententiae speciali modo Sedi Apostolicae reservata, plectuntur:

1.° Qui leges, mandata, vel decreta contra libertatem aut iura Ecclesiae edunt.

2.° Qui impediunt directe vel indirecte exercitium iurisdictionis ecclesiasticae sive interni sive externi fori, ad hoc recurrentes ad quamlibet laicalem potestatem ².

CAN. 137.

Nomen dantes sectae massonicae aliisve eiusdem generis associationibus quae contra Ecclesiam vel legitimas civiles potestates machinantur, contrahunt ipso facto excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam ³.

¹ Martin. V, const. « *Quod antidota* », 30 apr. 1418; Iulius II, const. « *Consueverunt* », 1 mart. 1511; Leo X, const. « *In supremo* », 1 mart. 1518; Clem. VII, const. « *Romanus Pontifex* », 29 dec. 1533; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² C. 49, 53, X, *de sententia excom.*, V, 39; Innocent. VIII, const. « *Officii nostri* », 25 ian. 1491; Leo X, const. « *Pastor aeternus* », 19 dec. 1516; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

³ Clem. XII, const. « *In eminenti* », 28 apr. 1738; Bened. XIV, const. « *Providas* », 18 maii 1751; Pius VII, const. « *Ecclesiam* », 13 sept. 1821; Leo XII, const. « *Quo graviora* », 13 mart. 1825; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; ep. « *Quamquam* », 29 maii 1873; ep. « *Exortae* », 29 apr. 1876; Leo XIII, ep. encycl. « *Humanum genus* », 20 apr. 1884; S. C. S. Off., 2 iul. 1845; 1 aug. 1855; litt. encycl. 16 sept. 1864; instr. 5 iul. 1878; 7 mart. 1883; 10 maii 1884, n. 3; 3 aug. 1898; S. C. de Prop. Fide, litt. encycl. 24 sept. 1867; litt. 15 iul. 1876.

CAN. 138.

Clerici et religiosi qui delictum commiserunt de quo in can. 135, 136, 137, et moniti non resipiscunt, praeter poenas citatis canonibus statutas, peculiari poena pro gravitate delicti plectantur; nempe clerici suspensione vel privatione fructuum aut etiam ipsius beneficii, officii, dignitatis, pensionis aut muneris, si forte in Ecclesia habeant; religiosi autem privatione officii et vocis activae ac passivae aliisque poenis ad normam constitutionum.

CAN. 139.

§ 1. Absolvere praesumentes sine debita facultate innodatos censura, suspendantur ab administrandis sacramentis vel a iurisdictione quamdiu pro delicti gravitate Ordinarius iudicaverit et, si res ferat, aliis quoque poenis pro modo culpa puniantur; quod si agatur de excommunicatione latae sententiae specialissimo vel speciali modo Sedi Apostolicae reservata, incurrunt insuper ipso facto in excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam ¹.

§ 2. Clerici vel laici impendentes quodvis auxilium vel favorem excommunicato vitando in delicto propter quod excommunicatus fuit; et clerici scienter et sponte in divinis cum eodem communicantes aut ipsum in divinis officiis recipientes, ipso facto incurrunt in excommunicationem Sedi Apostolicae simpliciter reservatam ².

§ 3. Scienter celebrantes vel celebrari facientes divina in locis interdictis vel admittentes ad celebranda officia divi-

¹ Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² C. 103, C. XI, q. 3; c. 18, 29, X, *de sententia excom.*, V, 39; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 16 iun. 1897.

na per censuram vetita clericos excommunicatos, interdictos, suspensos post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam, interdictum ab ingressu ecclesiae ipso iure contrahunt, donec, arbitrio eius cuius sententiam contempserunt, congruenter satisfecerint ¹.

§ 4. Qui causam dederunt interdicto locali aut interdicto in communitatem seu collegium, sunt ipso facto personaliter interdicti ².

CAN. 140.

Praesumentes mandare seu cogere tradi ecclesiasticae sepulturae infideles, vel apostatas a fide, vel haereticos, vel schismaticos, aliosve sive excommunicatos sive interdictos contra praescriptum can. 518, § 1, *De rebus*, contrahunt excommunicationem latae sententiae nemini reservatam; sponte vero sepulturam eisdem donantes, interdictum ab ingressu ecclesiae Ordinario reservatum ³.

CAN. 141.

Si quis, obdurato animo, per annum insorduerit in censura excommunicationis, est de haeresi suspectus ideoque coërcendus ad normam can. 117; si in censura suspensionis aut interdicti, graviore poena, monitione praemissa, puniri potest usque ad beneficii privationem, si sit clericus ⁴.

¹ C. 8, *de privilegiis*, V, 7, in VI°; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² C. 24, *de sententia excom.*, V, 11, in VI°.

³ C. 2, *de haereticis*, V, 2, in VI°; c. 8, *de privilegiis*, V, 7, in VI°; c. 1, *de sepulturis*, III, 7, in Clem.; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

⁴ C. 36, C. XI, q. 3; c. 8, X, *de aetate et qualitat. ordin.*, I, 14; c. 7, *de haereticis*, V, 2, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 3.

CAN. 142.

§ 1. Si quis contra praescriptum can. 29, *De personis* ausus fuerit ad iudicem laicum trahere aliquem ex S. R. E. Cardinalibus vel Legatis Sedis Apostolicae, vel Officialibus maioribus Romanae Curiae ob negotia ad eorum munus pertinentia, vel Ordinarium proprium, contrahit ipso facto excommunicationem Sedi Apostolicae speciali modo reservatam; si alium Episcopum etiam mere titularem, vel Praelatum potestate episcopali vel quasi-episcopali praeditum, vel aliquem ex maioribus religionum superioribus, excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam; demum si, non obtenta ab Ordinario licentia, aliam personam privilegio fori fruentem, clericus quidem incurrit ipso facto in suspensionem ab officio Ordinario reservatam, laicus vero congruis poenis pro gravitate culpa a proprio Ordinario puniatur ¹.

§ 2. Actor qui causas de quibus Ecclesia iure proprio et exclusivo cognoscit, aut causas mixti fori ad iudicem ecclesiasticum iam deductas, ad forum saeculare iudicandas deferat, privatur iure causam contra eandem personam de eadem re et de connexis agendi in foro ecclesiastico, praeter alias poenas ab Ordinario pro modo culpa infligendas.

CAN. 143.

Si parochus, contra praescriptum can. ... *De iudiciis*, ad renuntiationem et amotionem impediendam, ausus fuerit

¹ C. 1-3, 5-8, 10, 12-14, 16, 17, 42, 46, 47, C. XI, q. 1; c. 4, 8, 10, 17, X, *de iudiciis*, II, 1; c. 12, 18, X, *de foro competenti*, II, 2; c. 35, X, *de sententia excom.*, V, 39; Martin. V, const. « *Ad reprimendas* », 1 febr. 1428; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869 Pius X, motu propr. « *Quantavis diligentia* », 9 oct. 1911; S. C. S. Off., instr. 1 febr. 1871, n. 1; litt. encycl. 23 ian. 1886.

turbas ciere, publicas pro se subscriptiones promovere, populum sermonibus aut scriptis excitare aliaque agere quae legitimum iurisdictionis ecclesiasticae exercitium impedire possint, pro gravitate culpa, secundum prudens Ordinarii iudicium, puniatur ¹.

CAN. 144.

Immunitatem asyli ecclesiastici, ausu temerario, violari iubentes aut violantes contra praescriptum, can. 457, *De rebus*, pro gravitate culpa puniantur ².

CAN. 145.

Plectuntur ipso facto excommunicatione Sedi Apostolicae simpliciter reservata:

1.º Clausuram monialium violantes cuiuscumque generis aut conditionis vel sexus sint, in earum monasteria sine legitima licentia ingrediendo eosve introducendo vel admittendo; quod si clerici sint, insuper suspendantur per tempus pro gravitate culpa ab Ordinario definiendum.

2.º Mulieres violantes regularium virorum clausuram et superiores aliique, quicumque ii sint, eas introducetes vel admittentes; et insuper religiosi introducetes vel admittentes, priventur officio, si quod habeant, et voce activa ac passiva ³.

¹ S. C. Consist., decr. « *Maxima cura* », 29 aug. 1910, can. 18.

² C. 6, D. LXXXVII; c. 19, 35, 36, C. XVII, q. 4; c. 6, 9, 10, X, *de immunit. eccles.*, III, 49; c. 2, *de immunit. eccles.*, III; 23, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 20; Gregor. XIV, const. « *Cum alias* », 24 maii 1591; Bened. XIII, const. « *Ex quo divina* », 8 iun. 1725; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., instr. 1 febr. 1870, n. 1; litt. 10 febr. 1871; 22 dec. 1880, ad IV.

³ C. 21-25, C. XVIII, q. 2; c. 8, X, *de vita et honest. clericor.*, III, 1; c. un., *de statu regular.*, III, 16, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de regularib.*, c. 5; S. Pius V, const. « *Circa pastoralis* », 29 maii 1566; const.

CAN. 146.

§ 1. Qui realem iniuriam in personam Romani Pontificis commiserit:

1.º Excommunicationem contrahit latae sententiae Sedi Apostolicae specialissimo modo reservatam; et est ipso facto vitandus;

2.º Est ipso facto infamis infamia iuris, et privatus omnibus beneficiis, officiis, dignitatibus, pensionibus et quolibet munere, si quod in Ecclesia habeat;

3.º Clericus praeterea est degradandus ¹.

§ 2. Qui in personam S. R. E. Cardinalis vel Legati Romani Pontificis:

1.º In excommunicationem incurrit latae sententiae Sedi Apostolicae speciali modo reservatam;

2.º Est ipso facto infamis infamia iuris;

3.º Privetur beneficiis, officiis, dignitatibus, pensionibus et quolibet munere, si quod in Ecclesia habeat;

4.º Clericus praeterea est ipso facto suspensus ad beneplacitum Sedis Apostolicae ².

« *Regularium* », 24 oct. 1566; const. « *Decori* », 1 febr. 1570; Gregor. XIII, const. « *Deo sacris* », 30 dec. 1572; const. « *Ubi gratiae* », 13 iun. 1575; const. « *Dubiis* », 23 dec. 1581; Paul. V, const. « *Monialium* », 10 iul. 1612; Gregor. XV, const. « *Inscrutabili* », 5 febr. 1622; Urban. VIII, const. « *Sacrosanctum* », 27 oct. 1624; Bened. XIV, const. « *Cum sacramentum* », 1 iun. 1741; const. « *Regularis disciplinae* », 3 ian. 1742; const. « *Salutare* », 3 ian. 1742; const. « *Per binas* », 24 ian. 1747; const. « *Gravissimo* », 31 oct. 1749; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. Ep. et Reg., 16 iul. 1884.

¹ C. 1, *de poenis*, V, 8, in Clem.; c. 3, *de poenit.*, V, 9, in Extravag. com.

² C. 5, *de poenis*, V, 9, in VIº; c. 1, *de poenis*, V, 8, in Clem.; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

§ 3. Qui in personam Patriarchae, Archiepiscopi, Episcopi etiam titularis tantum :

1.º Incurrit in excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae speciali modo reservatam;

2.º Clericus praeterea est ipso facto suspensus ad beneplacitum Sedis Apostolicae ¹.

§ 4. Qui in personam aliorum clericorum vel utriusque sexus religiosorum, subiaceat ipso facto excommunicationi Ordinario proprio reservatae, qui insuper aliis poenis, si resferat, pro suo prudenti arbitrio eos puniat ².

CAN. 147.

§ 1. Qui Romanum Pontificem, S. R. E. Cardinalem, Legatum Romani Pontificis, Sacras Congregationes Romanas, proprium Ordinarium, tribunalia ecclesiastica eorumque officiales maiores verbo, scripto aliave non reali ratione, sive directe sive indirecte, publice iniuriis affecerit, aut similtates vel odia contra eorundem acta, decreta, decisiones, sententias excitaverit, ab Ordinario non solum ad instantiam partis, sed etiam ex officio adigatur, per censuras quoque, ad satisfactionem praestandam aliisve congruis poenis vel poenitentiis, pro gravitate culpa et scandali reparatione, puniatur ³.

§ 2. Quod si actor vel reus aut eorum patroni haec commiserint in iudicem vel tribunal ecclesiasticum, aut legiti-

¹ C. 31, C. XI, q. 1; c. 22, C. XXIV, q. 3; c. 7, X, *de iniuriis*, V, 36; c. 12, X, *de poenis*, V, 37; c. 1, *de poenis*, V, 8, in Clem.; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² C. 23, 29, C. XVII, q. 4; c. 22, C. XXIV, q. 3; c. 3, 25, 29, 35, 54, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 15, 21, 23, *de sententia excom.*, V, 11, in VIº; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

³ C. 2, C. V, q. 1; c. 18, 23, 24, C. XI, q. 1; c. 1, X, *de maledicis*, V, 26; c. 3, *de poenit.*, V, 9, in Extravag. com.

mam eorum actionem impedire tentaverint, privati insuper ipso facto manent iure eamdem causam proseguendi in foro ecclesiastico aut appellationem interponendi aut revisionem iudicii expetendi; patroni autem privati possunt iure etiam alias causas apud tribunal ecclesiasticum defendendi.

CAN. 148.

Invadentes, destruentes, detinentes per se vel per alios civitates, terras, loca aut iura ad Ecclesiam Romanam pertinentia, vel usurpantes, perturbantes, retinentes supremam iurisdictionem in eis, subiaceant excommunicationi latae sententiae speciali modo Sedi Apostolicae reservatae; et si clerici fuerint, insuper dignitatibus, beneficiis, officiis, pensionibus priventur atque inhabiles ad eadem declarantur ¹.

CAN. 149.

Excommunicatione simpliciter Sedi Apostolicae reservata plectuntur publice vel privatim quavis de causa et sub quovis praetextu attentantes vel suadentes per se vel per alios alienationem seu infeudationem terrarum Sanctae Romanae Ecclesiae subiectarum ².

CAN. 150.

Si quis bona ecclesiastica cuiuslibet generis, sive mobilia sive immobilia, sive corporalia sive incorporalia, per se vel per alios in proprios usus convertere et usurpare praesumpserit aut impedire ne eorundem fructus seu redditus

¹ C. un., *de poenis*, tit. XII, in Extravag. Ioann. XXII; Clem. VI, const. « *Etsi solertem* », 21 iul. 1346; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² S. Pius V, const. « *Admonet* », 29 mart. 1567; Innocent. IX, const. « *Quae ab hac* », 4 nov. 1591; Clem. VIII, const. « *Ad Romani Pontificis* », 26 iun. 1592; Alexand. VII, const. « *Inter caeteras* », 1 febr. 1661; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

ab iis ad quos iure pertinent, percipiantur, excommunicationi tamdiu subiaceat, quamdiu bona ipsa integre restituerit, praedictum impedimentum removerit, ac deinde a Sede Apostolica absolutionem impetraverit; quod si eiusdem ecclesiae seu bonorum patronus fuerit, etiam iure patronatus praeter praedictas poenas eo ipso privatus existat; clericus vero, hoc delictum committens vel in eodem consentiens, privetur beneficiis quibuscumque ad alia quaelibet inhabilis efficiatur et a suorum ordinum executione, etiam post integram satisfactionem et absolutionem, sui Ordinarii arbitrio suspendatur ¹.

CAN. 151.

Firma nullitate actus et obligatione, etiam per censuras urgenda, restituendi bona illegitime acquisita ac reparandi damna forte illata, qui praescripta can. 408, § 2, *De personis*, et can. 812, *De rebus*, praesumpserit violare aut in iis violandis consensum praebere :

1.º Si agatur de re cuius pretium non excedit 5000 libellarum, congruis poenis a legitimo superiore ecclesiastico puniatur;

2.º Si agatur de re cuius pretium sit supra 5000, sed infra 25000 libellarum, ipso facto privatus existit patronus iure patronatus; administrator, munere administratoris; superior vel Oeconomus religiosus, proprio officio, praeter alias congruas poenas a Superioribus infligendas; Ordinarius alique clerici, officium, beneficium, dignitatem, munus in Ecclesia obtinentes, medietate fructuum unius anni proprii

¹ C. 14, 15, C. X, q. 1; c. 1, 2, 5-8, 10, 17, 46, C. XII. q. 2; c. 3, C. XII, q. 3; c. 12, 13, 15, 18, 21, C. XVII. q. 4; c. 16, X, *de foro competentis*, II, 2; c. 2, X, *de raptoribus*, V, 17; c. 22, X, *de sententia excom.*, V, 39; c. 7, X, *de regulis iuris*, V, 41; Conc. Trid., sess. XXII, *de ref.*, c. 11.

officii, beneficii, dignitatis, muneris, ecclesiae laesae attribuendorum; ceteri autem clerici suspendantur ad tempus ab Ordinario definiendum.

3.º Quod si beneplacitum apostolicum, in memoratis canonibus praescriptum, fuerit scienter praetermissum, omnes quovis modo reos sive dando sive recipiendo sive consensum praebendo, manet praeterea excommunicatio latae sententiae nemini reservata ¹.

CAN. 152.

Qui legatum vel donationem ad causas pias sive actu inter vivos sive testamento, etiam per fiduciam, obtinuerit et implere negligat, ab Ordinario, etiam per censuras, cogatur ².

CAN. 153.

Recusantes praestationes legitime debitas ad normam can. 784, *De rebus*, prudenti arbitrio Ordinarii puniantur, donec satisfecerint ³.

¹ C. 13, 19-21, 23, 26, 27, C. XII, q. 1; c. 12, 13, 20, 21, 23, 32, 35-37, 41, 42, 51, 52, 56, C. XII, q. 2; c. 1, 2, 4-6, 8-12, X, *de rebus Ecclesiae alienand.*, III, 13; c. 3, X, *de pignorib.*, III, 21; c. 2, X, *de solutionib.*, III, 23; c. 1, 2, *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 9, in VIº; c. 1, *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 4, in Clem.; c. un., *de rebus Ecclesiae non alienand.*, III, 4, in Extravag. com.; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² C. 4, 9, 10, 11, C. XIII, q. 2; c. 3, 4, 6, 17, X, *de testamentis*, III, 26.

³ C. 56, 57, 65-67, C. XVI, q. 1; c. 5, C. XVI, q. 7; c. 5, 6, 14, 19, 21, 25, 26, X, *de decimis*, III, 30; c. 1, *de decimis*, III, 13, in VIº; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 12.

TITULUS IV.

De delictis contra vitam, libertatem, proprietatem, bonam famam ac bonos mores.

CAN. 154.

§ 1. Procurantes abortum, effectu sequuto, incurrunt in excommunicationem latae sententiae Ordinariis reservatam; et si sint clerici, insuper deponantur ¹.

§ 2. Qui in seipsos manus iniecerint, si quidem mors secuta sit, subiacent praescripto can. 518, § 1, n. 3, *De rebus*; secus arceantur ab actibus legitimis et si sint clerici, suspendantur ad tempus ab Ordinario loci definiendum et a beneficiis aut officiis curam animarum interni vel externi fori adnexam habentibus removeantur ².

CAN. 155.

§ 1. Servato praescripto can. 518, § 1, n. 4, *De rebus*, delictum perpetrantes aut simpliciter ad illud provocantes vel ipsum acceptantes vel qualemcumque operam aut favorem praebentes, nec non de industria spectantes illudque permittentes vel quantum in illis est non prohibentes, cuiuscumque dignitatis sint, subsint ipso facto excommunicationi Sedi Apostolicae simpliciter reservatae ³.

¹ C. 20, C. II, q. 5; c. 7, C. XXXII, q. 2; c. 5, 20, X, *de homicidio*, V, 12; Sixtus V, const. « *Effraenatam* », 29 oct. 1588; Gregor. XIV, const. « *Sedes Apostolica* », 31 maii 1591; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 24 iul. 1895.

² C. 9-12, C. XXIII, q. 5; c. 11, X, *de sepulturis*, III, 28; Rit. Rom., tit. VI, c. 2, *Quibus non licet dare ecclesiasticam sepulturam*, n. 3.

³ C. 22, C. II, q. 5; c. 1, 2, X, *de torneamentis*, V, 13; c. 1, 2, X, *de clericis pugnantib. in duello*, V, 14; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 19;

§ 2. Ipsi vero duellantes vel qui eorum patrini vocantur, sunt praeterea ipso facto infames infamia iuris ¹.

CAN. 156.

§ 1. Si quis sive intuitu matrimonii sive explendae libidinis causa mulierem vi aut dolo rapuerit, est ipso iure excommunicatus ².

§ 2. Si vero mulierem minoris aetatis consentientem rapuerit, insciis vel contradicentibus parentibus vel tutoribus, ipso iure exclusus habeatur ab actibus legitimis et insuper aliis poenis pro gravitate culpae plectatur.

CAN. 157.

§ 1. Excommunicatione nemini reservata ipso facto puniuntur omnes, qualibet etiam dignitate fulgentes, qui quomodolibet cogant sive virum ad statum clericalem aut religiosum amplectendum, sive mulierem ad suscipiendum habitum cuiusvis religionis vel ad emittendam religiosam professionem tam solemnem quam simplicem, tam perpetuam quam temporariam ³.

§ 2. Qui autem idoneos et vocatos sive a statu religioso

Iulius II, const. « *Regis pacifici* », 24 febr. 1509; Leo X, const. « *Quam Deo* », 23 iul. 1519; Pius IV, const. « *Ea quae* », 13 nov. 1560; Gregor. XIII, const. « *Ad tollendum* », 5 dec. 1582; Clem. VIII, const. « *Illius vices* », 17 aug. 1592; Bened. XIV, const. « *Detestabilem* », 10 nov. 1752; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; Leo XIII, ep. « *Pastoralis officii* », 12 sept. 1891.

¹ Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 19; S. C. C., 9 aug. 1890.

² C. 1-3, C. XXXVI, q. 1; c. 1, 2, 4-6, C. XXXVI, q. 2; c. 4, X, *de raptorib.*, V, 17; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 6.

³ C. 1, 2, D. LXXIV; Conc. Trid., sess. XXV, *de regularib.*, c. 18.

sive a statu clericali sine iusta causa impedierint, congruis poenis a proprio Ordinario coërceantur.

CAN. 158.

§ 1. Si quis fuerit legitime damnatus de delicto homicidii, raptus impuberum utriusque sexus, venditionis hominis in servitutem vel alium malum finem, usurae, rapinae, furti qualificati vel non qualificati in re valde notabili, incendii vel malitiosae ac valde notabilis rerum destructionis, gravis mutilationis vel vulnerationis vel violentiae, ipso iure exclusus habeatur ab actibus legitimis et a quolibet munere, si quod in Ecclesia habeat, firmo onere reparandi damna ¹.

§ 2. Clericum vero qui aliquod ex delictis de quibus in § 1 commiserit, Ordinarius insuper puniat, pro diversa reatus gravitate, poenitentiis, censuris, privatione officii ac beneficii, dignitatis, muneris, et, si res ferat, etiam depositione; reum vero homicidii voluntarii degradet.²

CAN. 159.

§ 1. Firmo praescripto can. 146, si quis non re, sed verbis vel scriptis vel alia quavis ratione non reali iniuriam cui-

¹ C. 8, D. XLVI; c. 1, 2, 4, 5, D. XLVII; c. 4-6, 8, 34, 36-51, D. L; c. 4-6, 9, D. LV; c. 12, D. LXXXI; c. 17, C. VI, q. 1; c. 13, C. XIV, q. 5; c. 4, C. XIV, q. 6; c. 31, 32, C. XXIII, q. 8; c. 6, C. XXXVI, q. 2; c. 8, X, *de immunitate eccles.*, III, 49; c. 29, X, *de sponsalib.*, IV, 1; c. 1-3, 6-8, 18, 24, X, *de homicidio*, V, 12; c. 2, 5, X, *de raptorib.*, V, 17; c. 1, 2, 5, X, *de furtis*, V, 18; c. 1-5, 7, 9-15, 17, X, *de usuris*, V, 19; c. 1, 4, 6, X, *de iniuriis*, V, 36; c. 1, *de homicidio*, V, 4, in VI°; c. 2, *de usuris*, V, 5, in VI°; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 6.

² C. 4-6, 34, 36-39, 41, D. I; c. 4, 9, D. LV; c. 12, D. LXXXI.

quam irrogaverit vel eius bonam famam laeserit, ex officio potest et ad instantiam partis laesae debet cogi ad debitam satisfactionem praestandam damnaque reparanda, et insuper congruis poenis ac poenitentiis puniri ¹.

§ 2. In decernendis poenis et damnorum reparatione statuenda ratio habeatur compensationis iniuriarum, si etiam pars laesa laedentem iniuriis affecerit.

CAN. 160.

§ 1. Bigami qui, nempe, obstante coniugali vinculo, aliud matrimonium, etsi tantum civile, ut aiunt, attentaverint, sunt ipso facto infames infamia iuris; et si, spreta Ordinarii monitione, in illicito contubernio persistent, pro diversa reatus gravitate excommunicentur vel personali interdicto plectantur ².

§ 2. Legitime damnati de delictis cum impuberibus commissis, stupro violento, sodomia, incestu, lenocinio, ipso facto infames sunt infamia iuris, praeter alias poenas quas Ordinarius infligendas iudicaverit ³.

§ 3. Qui publicum adulterii delictum commiserint, vel in concubinato publice vivant, vel de aliis delictis contra sextum decalogi praeceptum legitime fuerint damnati,

¹ C. 5, D. XLVI; c. 1-3, C. V, q. 1; c. 17, C. VI, q. 1; c. 23, X, *de sententia et re iudicata*, II, 27; S. Pius V, const. « *Cum primum* », 1 apr. 1566.

² C. 19, C. XXIV, q. 3; c. 1, 3, C. XXXIV, q. 1-2; c. 4, X, *de bigamis*, I, 21; Urban. VIII, const. « *Magnum* », 20 iun. 1637; Bened. XIV, const. « *Dei miseratione* », 3 nov. 1741.

³ C. 10-13, 15-18, D. LXXXI; c. 9, C. III, q. 5; c. 17, C. VI, q. 1; c. 10, 11, 13, C. XXXII, q. 7; c. 9, C. XXXV, q. 2-3; c. 4, X, *de eo qui cognovit*, IV, 13; c. 2, X, *de adulteriis*, V, 16; c. 4, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; S. Pius V, const. « *Cum primum* », 1 apr. 1566; const. « *Horrendum* », 30 aug. 1568.

excludantur ab actibus legitimis, donec signa verae resipiscentiae dederint ¹.

CAN. 161.

Clerici in minoribus ordinibus constituti, rei alicuius delicti contra sextum decalogi praeceptum, praeter poenas de quibus in can. 160, e statu clericali ab Ordinario statim dimittantur ².

CAN. 162.

Clerici maiores, qui delictum admiserint notorium vel legitime probatum contra sextum decalogi praeceptum cum impuberibus, vel stuprum violentum, sodomiam, incestum, lenocinium, ipso facto sunt suspensi ab officio, infames infamia iuris, ac privati quolibet officio, beneficio, dignitate, munere, si quod in Ecclesia habeant, et in casibus gravioribus deponantur ³.

CAN. 163.

Clerici maiores concubinari, si delictum notorium sit aut legitime probatum, praeter poenas de quibus in can. 162, si his locus sit:

1.° Suspendantur a divinis, donec opportunis modis ab Ordinario praescribendis scandalum reparaverint;

¹ C. 6, 7, C. XXXIV, q. 1-2; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 8.

² C. 33, D. L; c. 2, C. XV, q. 8; c. 13, X, *de vita et honest. clericor.*, III, 1.

³ C. 5, X, *de adulteriis*, V, 16; c. 4, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. 15, X, *de purgatione canon.*, V, 34; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 14; S. Pius V, const. « *Cum primum* », 1 apr. 1566; const. « *Horrendum* », 30 aug. 1568.

2.º Qui curam animarum gerunt, statim beneficio aut officio priventur et insuper si post annum a remotione, ter moniti, non resipuerint, deponantur.

3.º Qui beneficium sine animarum cura obtinent, si, exacto bimestri tempore a suspensione, sese non emendaverint, priventur medietate fructuum beneficii; post alios tres menses, omnibus beneficii fructibus; post alios tres menses, ipsomet beneficio; demum si per alios quatuor menses in concubinato permanserint, monitione praemissa, deponantur.

4.º Etiam qui nec animarum curam nec beneficium habent, si intra annum a suspensione ab illicito contubernio non recesserint, trina monitione praemissa, deponi debent ¹.

CAN. 164.

Si clerici maiores aliter contra sextum decalogi praeceptum deliquerint, congruis poenis secundum casus gravitatem coërceantur, non excepta officii vel beneficii privatione, maxime si curam animarum gerant ².

CAN. 165.

A poenis de quibus in can. 162-164, excepta depositione, non datur appellatio vel recursus nisi in devolutivo.

¹ C. 8, D. XXVII; c. 2, 8, 9, D. XXVIII; c. 5, 6, 10, 11, 13, D. XXXII; c. 1, D. XXXIV; c. 16-19, 30, D. LXXXI; c. 2, D. LXXXII; c. 13, X, *de vita et honest. clericor.*, III, 1; c. 3-8, 10, X, *de cohabitatione clericor.*, III, 2; c. 1, 2, 5, X, *de clericis coniug.*, III, 3; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 14.

² C. 1, D. XXXIV; c. 9, 33, 52, D. L; c. 6, 10-13, 15, 20, 22, D. LXXXI; c. 4, 5, D. LXXXII; c. 43, 44, C. II, q. 7; c. 2, C. XV, q. 8; c. 6, 28, C. XXVII, q. 1; c. 8-10, C. XXX, q. 1.

TITULUS V.

De crimine falsi.

CAN. 166.

§ 1. Omnes falsarii litterarum, decretorum vel rescriptorum Sedis Apostolicae iisdemque falsis litteris, decretis vel rescriptis scienter utentes incurrunt ipso facto in excommunicationem speciali modo Sedi Apostolicae reservatam ¹.

§ 2. Clerici delictum de quo in § 1 committentes aliis poenis insuper coërceantur, quae usque ad privationem beneficii, officii, dignitatis et pensionis ecclesiasticae extendi possunt; religiosi autem priventur omnibus officiis quae in religione habent et voce activa ac passiva, praeter alias poenas in propriis cuiusque constitutionibus statutas ².

CAN. 167.

Si quis in precibus ad rescriptum impetrandum fraude vel dolo verum reticuerit aut falsum exposuerit, potest a suo Ordinario pro culpa graviter puniri, salvo praescripto can. 45, *Norm. Gener.* ³.

CAN. 168.

Litterarum vel actorum tam publicorum quam privatorum falsarii vel falsis huiusmodi documentis scienter utentes, pro gravitate delicti coërceantur, firmo praescripto can. 217, § 1 ⁴.

¹ C. 3, D. XIX; c. 7, D. L; c. 4-7, X, *de crimine falsi*, V, 20; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² C. 7, D. L; c. 7, X, *de crimine falsi*, V, 20; Innocent. X, const. « *In supremo* », 8 apr. 1653.

³ C. 17, 20, 26, 37, X, *de rescriptis*, I, 3; Conc. Trid., sess. XIII, *de ref.*, c. 5; Bened. XIV, const. « *Ad Apostolicae* », 25 febr. 1742.

⁴ C. 7, D. L; c. 3, X, *de crimine falsi*, V, 20.

CAN. 169.

Si quis per seipsum vel per alios innocentem confessarium de sollicitationis crimine apud Superiores falso denuntiaverit, ipso facto incurrit in excommunicationem speciali modo Sedi Apostolicae reservatam, a qua nequit ullo in casu absolvi, nisi falsam denuntiationem formaliter retractaverit, et damna, si quae inde sequuta sint, pro viribus reparaverit, imposita insuper gravi ac diuturna poenitentia ¹.

CAN. 170.

Partes in causa, testes et periti iudici legitime interroganti scienter falsum affirmantes aut verum occultantes, quum secundum veritatem respondere deberent, omnes inter se colludentes in detrimentum veritatis, aut aliquem testem vel peritum donis, pollicitationibus aut alio quovis modo inducentes ut iudici falsum dicat testimonium vel veritatem occultet, puniantur, ad tempus a iudice pro rerum adiunctis definiendum, remotione ab actibus legitimis ecclesiasticis, et insuper, si res ferat, laici interdicto personali, clerici suspensione ².

TITULUS VI.

**De delictis in ministratione
vel susceptione ordinum aliorumque sacramentorum.**

CAN. 171.

Minister ausus sacramenta ministrare illis qui iure sive divino sive ecclesiastico eadem recipere prohibentur notorie, itemque illis qui prohibentur occulte, si occulte petie-

¹ Bened. XIV, const. « *Sacramentum poenitentiae* », 1 iun. 1741.

² C. 1-3, 7, C. V, q. 6; c. 45, X, *de testibus et attestationib.*, II, 20; c. 1, X, *de crimine falsi*, V, 20; c. 1-4, X, *de collusione detegenda*, V, 22.

rint, suspendatur ab administrandis sacramentis per tempus prudenti Ordinarii arbitrio definiendum aliisque poenis pro gravitate culpae puniatur, firmis manentibus peculiari-bus poenis in aliqua huius generis delicta statutis ¹.

CAN. 172.

Sacerdos, caractere episcopali non insignitus, nec peculiari facultate a Romano Pontifice auctus, qui sacramen-tum confirmationis ministrare ausus fuerit, suspendatur; si vero facultatis sibi factae limites praetergredi praesumpse-rit, eadem facultate eo ipso privatus existit.

CAN. 173.

Sacerdos qui sine necessaria iurisdictione sacramentales confessiones audire praesumpserit, est ipso facto suspensus a divinis; qui vero a peccatis reservatis absolvere, ipso facto suspensus est ab audiendis confessionibus.

CAN. 174.

§ 1. Absolvens complicem in peccato turpi incurrit ipso facto in excommunicationem specialissimo modo Sedi Apo-stolicae reservatam; idque etiam in mortis articulo, si alius sacerdos, licet non approbatus ad confessiones, sine gravi aliqua exorbitura infamia et scandalo, possit morientis con-fessionem excipere, excepto casu quo moribundus recuset alteri confiteri ².

§ 2. Poena de qua in § 1 tenet etiam confessarium qui complicis absolutionem simulet vel fingat.

¹ C. 13, X, *de haereticis*, V, 7; c. 8, *de privilegiis*, V, 7, in VI°; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² Bened. XIV, const. « *Sacramentum poenitentiae* », 1 iun. 1741; const. « *Apostolici muneris* », 8 febr. 1745; Pius IX, const. « *Apostoli-cae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 13 sept. 1859, ad 4; 4 apr. 1871; 13 ian. 1892, ad 3.

CAN. 175.

§ 1. Qui sollicitationis crimen de quo in constitutione Bened. XIV, *Sacramentum poenitentiae*, 1 Iun. 1741, commiserit, incurrit in excommunicationem latae sententiae specialissimo modo Sedi Apostolicae reservatam; removeatur insuper in perpetuum ab officio audiendi confessiones, suspendatur a celebratione Missae; privetur omnibus beneficiis, dignitatibus, voce activa et passiva et inhabilis ad ea omnia declaretur ¹.

§ 2. Si delinquens seipsum apud Ordinarium vel Apostolicam Sede ante denuntiationem accusaverit, poenae ferendae sententiae mitigari poterunt ².

§ 3. Fidelis vero, qui scienter omiserit eum a quo sollicitatus fuerit, intra mensem denuntiare contra praescriptum can. 178, *De rebus*, incurrit in excommunicationem latae sententiae nemini reservatam, non absolvendus nisi postquam obligationi satisfecerit ³.

CAN. 176.

§ 1. Censura specialissimo modo reservata tenet etiam confessarios qui praescriptum can. 162, *De rebus*, directe violare praesumpserint; qui vero indirecte, obnoxii sunt poenis ferendae sententiae de quibus in can. 175, § 1 ⁴.

¹ Pius IV, const. « *Cum sicut nuper* », 16 apr. 1561; Gregor. XV, const. « *Universi* », 30 aug. 1622; S. C. S. Off., 28 apr. 1700; 13 sept. 1859, ad 3; instr. 20 febr. 1866, n. 12; instr. 6 aug. 1897.

² S. C. S. Off., instr. 20 febr. 1866, n. 13.

³ Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. S. Off., 6 mart. 1839; instr. 20 febr. 1866, n. 1-7.

⁴ C. 2, D. VI, *de poenit.*; c. 13, X, *de excessib. praelator.*, V, 31; c. 12, X, *de poenit.*, V, 38.

§ 2. Qui aliis id prodit quod aliquo modo ex alterius confessione audierit, vel, munere interpretis fungens, a poenitente acceperit, gravi poena, arbitrio Ordinarii, plectatur ¹.

CAN. 177.

Episcopus scienter aliquem consecrans episcopum sine apostolico mandato contra praescriptum can. 230, *De rebus*, episcopi vel loco episcoporum presbyteri scienter assistentes, et qui scienter consecrationem recipit, ipso iure suspensi sunt, donec Sedes Apostolica eos dispensaverit, praeter alias poenas quas Sedes Apostolica pro gravitate casus infligendas censuerit ².

CAN. 178.

Eadem poena de qua in can. 177 manet eos qui per simoniam ad ordines scienter promoverint aut promoti fuerint ³.

CAN. 179.

Suspensionem a divinis, Sedi Apostolicae reservatam, ipso facto contrahunt, qui recipere ordines praesumunt ab excommunicato, vel suspenso, vel interdicto post sententiam declaratoriam vel condemnatoriam, aut ab apostata, haeretico vel schismatico notorio; qui vero bona fide a quo-

¹ Censura § 1 can. 175 et § 1 can. 176 submissa est examini S. C. S. Officii.

² Alexand. VII, litt. ap. « *Alias* », 27 febr. 1660.

³ C. 2, 6-12, 21, 22, 28, 101, 106-110, 116, 117, 120, C. I, q. 1; c. 4, C. I, q. 2; c. 5, 8, 9, 11, 15, C. I, q. 3; c. 2, 5, C. I, q. 7; c. 3, C. VII, q. 1; c. 1, X, *de simonia*, V, 3; c. 2, *de simonia*, V, 1, in Extravag. com.; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 1; Sixtus V, const. « *Sanctum et salutare* », 5 ian. 1589; Clem. VIII, const. « *Romanum Pontificem* », 28 febr. 1595; Innocent. XI, const. « *Essendoci* », 1 oct. 1678.

piam eorum sit ordinatus, exercitio careat ordinis sic recepti donec dispensetur ¹.

CAN. 180.

In suspensionem ab ordinum collatione per annum ipso facto incurrunt:

1.° Qui contra praescriptum can. 234, § 3, *De rebus*, alienum subditum sine Ordinarii proprii litteris dimissorialibus ordinaverint, etiam sub praetextu beneficii statim conferendi vel iam collati;

2.° Qui contra praescriptum can. 271, 272, *De rebus*, subditum proprium qui alibi tanto tempore moratus sit ut canonicum impedimentum contrahere ibi potuerit, ordinaverint sine Ordinarii eius loci litteris testimonialibus;

3.° Qui aliquem ad ordines maiores sine titulo canonico promoverint cum pacto ne ordinatus petat ab ipsis alimenta;

4.° Qui religiosum nondum professum, vel professum votorum temporariorum ordinaverint in sacris sine titulo canonico, citra legitimum privilegium.

5.° Qui, salvo legitimo privilegio, religiosum, ad familiam pertinentem quae extra territorium ipsius ordinantis existat, promoverint, etiam cum litteris dimissorialibus proprii superioris, nisi legitime probatum fuerit aliquem e casibus occurrere, de quibus in can. 243, § 1, *De rebus* ².

CAN. 181.

Qui sine litteris dimissorialibus vel per saltum ad ordines malitiose accesserit, est ipso facto a recepto ordine

¹ C. 73, 111, C. I, q. 1; c. 1, C. I, q. 7; c. 5, C. IX, q. 1; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² C. 2, 3, 5, 6, D. XXIV; c. 59, D. L; c. 1-4, D. LXXI; c. 2, D. LXXII; c. 8, D. LXXVII; c. 3, D. LXXVIII; c. 4, D. LXXXI; c. 28, C. VII, q. 1;

suspensus; qui sine litteris testimonialibus vel detentus aliqua censura, irregularitate aliove impedimento, gravibus poenis secundum rerum adiuncta puniatur ¹.

CAN. 182.

Qui matrimonium mixtum, etsi validum, sine Ecclesiae dispensatione inire ausi fuerint, ipso facto ab actibus legitimis et sacramentalibus quae ab Ecclesiae ministris conficiuntur, exclusi manent, donec Ecclesiae fuerint reconciliati.

TITULUS VII.

**De delictis contra obligationes proprias
status clericalis vel religiosi.**

CAN. 183.

Sacerdotes qui nec ab Ordinario dispensati nec legitimo impedimento detenti examen de quo in can. 38, *De personis*, facere renuerint, ab Ordinario congruis poenis cogantur.

c. 7, C. IX, q. 2; c. un., X, *de scrutinio*, I, 12; c. 8, X, *de off. archidiacon.*, I, 23; c. 2, 4, X, *de praebendis*, III, 5; c. 45, X, *de simonia*, V, 3; c. 2, 4, *de temporib. ordinat.*, I, 9, in VI°; Conc. Trid., sess. XXI, *de ref.*, c. 2; sess. XXIII, *de ref.*, c. 8; Pius II, const. « *Cum ex sacrorum* », 17 nov. 1461; S. Pius V, const. « *Romanus Pontifex* », 14 oct. 1568; Innocent. XII, const. « *Speculatores* », 4 nov. 1694; Bened. XIV, const. « *Impositi nobis* », 27 febr. 1747; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. Ep. et Reg., 6 maii 1864; S. C. C., *Firmana*, 19 sept. 1893; 25 iun. 1904.

¹ C. 55, 56, D. L; c. 1, 5, D. LI; c. un., D. LII; c. 2, D. LIX; c. 5, 10, D. LXI; c. 1, D. LXXVII; c. 4, X, *temporib. ordinat.*, I, 11; c. un., X, *de clerico per saltum prom.*, V, 29; c. 1-3, X, *de eo qui furtive*, V, 30; c. un., *de voto*, tit. VI, in Extravag. Ioann. XXII; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 10; sess. XXIII, *de ref.*, c. 7, 8, 14; Sixtus V, const. « *Sanctum et salutare* », 5 ian. 1589; Clem. VIII, const. « *Romanum Pontificem* », 28 febr. 1595; Pont. Rom., tit. *De ordinibus conferendis*.

CAN. 184.

Sacerdotes contra praescriptum can. 39, *De personis* contumaces, Ordinarius pro suo prudenti arbitrio puniat; quod si fuerint religiosi curam animarum non gerentes, eos ab audiendis saecularium confessionibus suspendat.

CAN. 185.

Clerici maiores qui in sacro ministerio ritus et caeremonias ab Ecclesia praescriptas graviter negligant et moniti sese non emendaverint, suspendantur pro diversa reatus gravitate ¹.

CAN. 186.

Rectores ecclesiarum aliique ad quos spectat cura ecclesiae vel sacrae suppellectilis, custodia sacrorum oleorum, et SS^mae Eucharistiae, si in suo officio negligentes fuerint, ab Ordinario pro gravitate culpa^e puniantur ².

CAN. 187.

Clerici contra praescriptum can. 44, *De personis*, habitum clericalem non gestantes, graviter moneantur; transacto inutiliter mense a monitione, quod ad clericos minores servetur praescriptum eiusdem can. 44, § 2, clerici autem maiores, salvo praescripto can. 89, n. 6, *De personis*, ab ordinibus receptis suspendantur; et si ad vitae genus a statu cle-

¹ C. 9, 14, X, *de celebratione missar.*, III, 41; Conc. Trid., sess. XXII, *decr. de observand. et evitand. in celebrat. missae*; S. Pius V, const. « *Sanctissimus* », 29 mart. 1566.

² C. 12, X, *de vita et honest. clericor.*, III, 1; c. 1, 2, X, *de custodia Eucharistiae*, III, 44; c. 6, X, *de immunitate eccles.*, III, 49; c. 2, *de immunitate eccles.*, III, 23, in VI°; Pont. Rom., tit. *Benedictio olei catechumenorum*.

ricali alienum notorie transierint, nec rursus moniti resipuerint, post sex menses ab hac ultima monitione depellantur ¹.

CAN. 188.

Clerici vel religiosi mercaturam vel negotiationem per se aut per alios exercentes contra praescriptum can. 50, *De personis*, congruis poenis pro gravitate culpa ab Ordinario coërceantur ².

CAN. 189.

Clerici violantes praescriptum can. 41, *De personis*, ab Ordinario moneantur; et nisi monitioni Ordinarii intra congruum tempus ab eodem Ordinario praefiniendum paruerint, clerici in minoribus ordinibus constituti e statu clericali eiiciantur; clerici maiores habeantur ut concubinari, poenis obnoxii de quibus in can. 163 ³.

CAN. 190.

§ 1. Qui officium, beneficium, dignitatem obtinet cum onere residentiae, si illegitime absit, ipso facto privatur omnibus fructibus sui beneficii vel officii pro rata illegiti-

¹ C. 22, 32, D. XXIII; c. 3, C. XXI, q. 4; c. 15, X, *de vita et honest. clericor.*, III, 1; c. un., *de clericis coniug.*, III, 2, in VI°; c. 2, *de vita et honest. clericor.*, III, 1, in Clem.; Conc. Trid., sess. XIV, *de ref.*, c. 6; Sixtus V, const. « *Cum sacrosanctam* », 9 ian. 1589; Bened. XIII, const. « *Apostolicae Ecclesiae* », 2 maii 1725.

² C. 26, D. LXXXVI; c. 1, 2, 9, 10, D. LXXXVIII; c. 15, X, *de vita et honest. clericor.*, III, 1; c. 1, 2, 4, 6, 8, X, *ne clerici vel monachi*, III, 50; Urban. VIII, const. « *Ex debito* », 22 febr. 1633; Clem. IX, const. « *Sollicitudo* », 17 iun. 1669; Bened. XIV, const. « *Apostolicae servitutis* », 25 febr. 1741; Clem. XIII, const. « *Cum primum* », 17 sept. 1759.

³ C. 22, 29, D. LXXXI; c. 2, 3, 6, X, *de cohabitatione clericor.*, III, 2; Conc. Trid., sess. XXV, *de ref.*, c. 14.

mae absentiae, eosque debet ecclesiae vel seminario vel pauperibus distribuere ¹.

§ 2. Firmo praescripto can. 272, *De personis* pro canonicis, si canonicus vel parochus aliive curam animarum gerentes per tres in anno menses sive continuos sive intermissos illegitime abfuerint, praeter poenas in § 1 statutas, suspendantur, monitione praemissa; post alios sex menses, praemissa alia monitione, beneficio vel officio priventur.

CAN. 191.

Si parochus puerorum populiue institutionem contra praescriptum can. 605, 607, *De rebus*, aut concionem diebus dominicis ceterisque festis contra praescriptum can. 618, *De rebus*, vel debitam infirmis assistentiam contra praescriptum can. 349, § 1, *De personis*, graviter neglexerit, ab Ordinario pro gravitate culpaepuniatur; et si, non obstante punitione et nova Ordinarii monitione, in sua pervicacia perstiterit, suspendatur; et, si haec omnia in irritum cesserint, paroecia privetur, salvo iure episcopi eum removendi modo administrativo ad normam can. ... *De iudiciis*, si id magis expedire iudicaverit ².

CAN. 192.

Parochus qui praescriptum can. 351, *De personis* vel can. 384, § 1, 2, *De rebus* non servaverit, a proprio Ordinario

¹ C. 20, 21, 23-25, 29, 46, C. VII, q. 1; c. 2-4, 6, 8-11, X, *de clericis non resid.*, III, 4; c. 30, X, *de praebendis*, III, 5; Conc. Trid., sess. VI, *de ref.*, c. 1, 2; sess. XXIII, *de ref.*, c. 1; Pius IV, const. « *De salute* », 4 sept. 1560; Urban. VIII, const. « *Sancta Synodus* », 12 dec. 1634; Bened. XIV, const. « *Ad universae* », 3 sept. 1746.

² Conc. Trid., sess. V, *de ref.*, c. 2; sess. XXIV, *de ref.*, c. 4; Bened. XIV, const. « *Etsi minime* », 7 febr. 1742; Pius X, litt. encycl. « *Acerbo nimis* », 15 apr. 1905.

pro gravitate culpaе puniatur; qui vero extra casum gravis necessitatis matrimonio adstiterit sine debita licentia, emolumenta stolae non facit sua, sed Ordinario tradere debet, qui ea vel parocho qui assistendi ius habebat, remittet, vel in pia opera applicabit ¹.

CAN. 193.

Canonicum theologum et poenitentiarium in suis muneribus fungendis negligentes, episcopus gradatim compellat monitionibus, comminatione poenarum, subtractione portionis fructuum iis assignandae qui illorum vices suppleant; et perdurante per integrum annum negligentia post monitionem, suspensione ab officio et beneficio plectat; negligentia vero producta per aliud semestre, ipso beneficio privet ².

CAN. 194.

Religiosus apostata a religione, ipso iure incurrit in excommunicationem, proprio Superiori maiori vel, si religio sit laicalis, Ordinario loci in quo commoratur, reservatam, ab actibus legitimis est exclusus, privilegiis omnibus suae religionis privatus; et postquam reversus fuerit, perpetuo caret voce activa et passiva, ac praeterea aliis poenis pro gravitate culpaе a superioribus puniri debet ad normam constitutionum ³.

¹ Conc. Tr'id., sess. XXIV, *de ref. matrim.*, c. 1; S. C. C., decr. « *Ne temere* », 2 aug. 1907, art. IX, X.

² Conc. Tr'id., sess. V, *de ref.*, c. 1; sess. XXIII, *de ref.*, c. 18; Bened. XIII, const. « *Pastoralis officii* », 19 maii 1725.

³ C. 69, D. I; c. 3, C. XX, q. 3; c. 3, X, *ne clerici vel monachi*, III, 50; c. 2, *ne clerici vel monachi*, III, 24, in VI°; Conc. Tr'id., sess. XXV, *de regularib.*, c. 19; Paul. IV, const. « *Postquam* », 20 iul. 1558; Pius IV, const. « *Sedis Apostolicae* », 3 apr. 1560; S. C. C., 21 sept. 1624, § 3-5.

CAN. 195.

Religiosus fugitivus ipso facto incurrit in privationem officii, si quod in religione habeat et in suspensionem proprio Superiori maiori reservatam, si sit in sacris; cum autem redierit, puniatur secundum constitutiones et si constitutiones nil de hoc caveant, Superior maior pro gravitate culpae poenas infligat ¹.

CAN. 196.

Religiosi dimissi ad normam can. ... *De iudiciis*, si quidem sint in sacris, suspensi manent, donec a Sede Apostolica dispensationem assequantur; secus susceptione cuiuslibet ordinis prohibentur sine venia Sanctae Sedis ².

CAN. 197.

Religiosus clericus cuius professio ob admissum ab ipso dolum nulla fuerit declarata, si sit in minoribus ordinibus constitutus, e statu clericali abiiciatur; si in maioribus, ipso facto suspensus manet, donec Sedi Apostolicae aliter visum fuerit.

CAN. 198.

§ 1. Clerici in sacris constituti vel regulares aut moniales post votum solemne castitatis matrimonium, etsi tantum civile, ut aiunt, contrahere attentantes, itemque omnes cum aliqua praedictis personis contrahere praesumentes, in-

¹ C. 7, X, *de regularib.*, III, 31; c. 2, *ne clerici vel monachi*, III, 24, in VI°; Paul. IV, const. « *Postquam* », 20 iul. 1558; Pius IV, const. « *Sedis Apostolicae* », 3 apr. 1560; S. C. C., 21 sept. 1624, § 4.

² Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; S. C. Ep. et Reg., decr. « *Auctis admodum* », 4 nov. 1892, n. 4; 20 nov. 1895; S. C. de Religiosis, decr. 16 maii 1911, n. 20; S. C. C., 21 sept. 1624, § 10.

currunt in excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae reservatam; clerici praeterea, servato can. 89, n. 4, *De personis*, si moniti non resipuerint, post sex menses degradentur ¹.

§ 2. Quod si sint professi votorum simplicium perpetuorum tam in Ordinibus quam in Congregationibus religiosis, omnes, ut supra, excommunicatio tenet latae sententiae Ordinario loci reservata.

CAN. 199.

Religiosi legem vitae communis constitutionibus praescriptae in re notabili violantes, graviter moneantur et, emendatione non sequuta, puniantur etiam privatione vocis activae et passivae et, si superiores sint, etiam officii ².

CAN. 200.

Monialis e clausura illegitime exiens contra praescriptum can. 477, *De personis*, ipso facto plectitur excommunicatione Sedi Apostolicae simpliciter reservata ³.

¹ C. 8, D. XXVII; c. 2, 8, 9, D. XXVIII; c. 1, 2, 4-6, 10, 11, 13, 14, D. XXXII; c. 16-19, D. LXXXI; c. 1, 7, 10, 12, 13, 17, 22, 39, C. XXVII, q. 1; c. un., *de consanguinit.*, IV, in Clem.; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

² C. 6, X, *de statu monachorum*, III, 35; Conc. Trid., sess. XXV, *de regularib.*, c. 1.

³ C. un., *de statu regular.*, III, 16, in VI°; Conc. Trid., sess. XXV, *de regularib.*, c. 5; S. Pius V, const. « *Decori* », 1 febr. 1570; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

TITULUS VIII.

De delictis in collatione, susceptione, et dimissione dignitatum, officiorum et beneficiorum ecclesiasticorum.

CAN. 201.

§ 1. Libertatem electionum ecclesiasticarum quovis modo per se vel per alios impediētes vel electores aut electum, peracta canonica electione, propter eam quomodolibet gravantes, pro modo culpae puniantur ¹.

§ 2. Quod si electioni a collegio clericorum vel religiosorum peragenda, laici vel saecularis potestas sese illegitime, contra libertatem canonicam, immiscere praesumpserint, electio inde sequuta, est ipso iure nulla, electores qui hanc immixtionem sollicitaverint vel sponte admiserint, ipso facto privati sunt pro ea vice iure eligendi; qui vero suae electioni taliter factae scienter consenserint, fit ad officium vel beneficium de quo agitur, inhabilis ².

CAN. 202.

§ 1. Collegium quod indignum scienter elegerit, ipso facto privatur pro ea vice iure ad novam electionem procedendi; qui vero substantialem electionis formam scienter non servaverint, possunt pro gravitate culpae ab Ordinario puniri ³.

§ 2. Etiam qui indignum scienter praesentaverint vel

¹ C. 1-4, D. LXIII; c. 12, *de electione*, I, 6, in VI°.

² C. 5, 7, D. LXIII.

³ C. 1, 2, X, *de postulatione*, I, 5; c. 7, 20, 25, 42, 44, 53, X, *de electione*, I, 6; c. 18, *de electione*, I, 6, in VI°.

nominaverint, iure praesentandi vel nominandi ipso facto pro ea vice carent ¹.

CAN. 203.

Propter delictum simoniae in quibuslibet officiis, beneficiis aut dignitatibus ecclesiasticis commissum :

1.° Delinquentes incurrunt in excommunicationem latae sententiae Sedi Apostolicae simpliciter reservatam.

2.° Ipso facto privati in perpetuum manent iure eligendi, praesentandi, nominandi, si quod habeant;

3.° Si clerici sint, insuper suspendantur ².

CAN. 204.

Omnes qui iure eligendi, praesentandi, vel nominandi legitime fruuntur, si, neglecta auctoritate illius cui confirmatio vel institutio competit, officium, beneficium aut dignitatem ecclesiasticam conferre praesumpserint, suo iure pro ea vice ipso facto privati manent ³.

CAN. 205.

Qui beneficium, officium vel dignitatem ecclesiasticam propria auctoritate occupaverit vel ad ea electus, praesen-

¹ C. 29, X, *de praebendis*, III, 5; c. un., X, *ut ecclesiastica beneficia*, III, 12.

² C. 6, D. XXXII; c. 1, 3, 10, 110, C. I, q. 1; c. 1-5, 7-9, 12, 15, C. I, q. 3; c. 1-3, C. I, q. 6; c. 3, C. I, q. 7; c. 33, C. VII, q. 1; c. 20, C. XVI, q. 7; c. 16, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 2, 8, 9, 11, 13, 23, 26, 27, 33, X, *de simonia*, V, 3; c. 1-3, X, *ne praelati vices*, V, 4; c. 2, *de simonia*, V, 1, in Extravag. com.; Pius IV, const. « *Romanum Pontificem* », 17 oct. 1564; S. Pius V, const. « *Intolerabilis* », 1 iun. 1569; const. « *Hodie* », 14 nov. 1569; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869.

³ C. 4, X, *de iure patronatus*, III, 38.

tatus, nominatus in eorundem possessionem vel regimen seu administrationem sese ingesserit, antequam necessarias litteras confirmationis vel institutionis acceperit easque illis ostenderit, quibus de iure debet :

1.° A beneficii, officii, dignitatis occupatione eiusve regimine vel administratione statim, monitione praemissa, recedere cogatur per suspensionem, privationem beneficii, officii, dignitatis antea obtentae et, si res ferat, etiam per depositionem;

2.° Si agatur de beneficio, officio, dignitate quorum provisio propria sit Sanctae Sedis, reus insuper, ipso facto, incurrit in excommunicationem speciali modo Sedi Apostolicae reservatam fitque inhabilis quum ad illud tum ad aliud quodlibet beneficium, officium, dignitatem; Capitula vero, conventus alique omnes ad quos spectat, huiusmodi electos, praesentatos vel nominatos ante litterarum exhibitionem admittentes, ipso facto a iure eligendi vel praesentandi suspensi manent ad beneplacitum Sedis Apostolicae;

3.° Si de beneficio curato vel canonicatu ecclesiae cathedralis vel dignitate quorum provisio propria Sanctae Sedis non sit, in easdem poenas incurrit, sed excommunicatio est Ordinario loci reservata et suspensio est ad eiusdem beneplacitum;

4.° Si de aliis officiis vel beneficiis, fit ipso iure ad eadem inhabilis et insuper ab Ordinario pro gravitate culpae puniatur ¹.

¹ C. 11-17, 19. C. XVI, q. 7; c. 4, 21, X, *de iure patronatus*, III, 38; c. 5, *de electione*, I, 6, in VI°; c. 1, *de electione*, I, 3, in Extravag. com.; Leo X, const. « *Regimini universalis* », 4 maii 1515; Paul. IV, const. « *Incumbentia* », 1 nov. 1557; Pius IX, const. « *Apostolicae Sedis* », 12 oct. 1869; const. « *Romanus Pontifex* », 28 aug. 1873; ep. encycl. « *Etsi multa* », 21 nov. 1873.

CAN. 206.

Qui scienter acceptet collationem officii, beneficii vel dignitatis de iure non vacantis et patiat in eius possessionem immitti, fit ipso facto inhabilis ad illa postea assequenda aliisque poenis pro modo culpae puniatur ¹.

CAN. 207.

Clericus, qui assecutus pacificam possessionem officii vel beneficii cum priore incompatibilis, prius quoque retinere praesumpserit contra praescriptum can. 61, *De personis*, et can. 717, *De rebus*, utroque privatus ipso iure existat ².

CAN. 208.

Si quis ad dignitatem cardinalitiam promotus, iusiurandum de quo in can. 135, *De personis*, emittere recusaverit, ipso facto cardinalitia dignitate privatus perpetuo maneat ³.

CAN. 209.

Si quis ad episcopatum promotus, contra prescriptum can. 232, *De personis* intra tres menses consecrationem suscipere neglexerit, fructus non facit suos, fabricae ecclesiae cathedralis applicandos; et si postea in eadem negligentia per totidem menses perstiterit, ecclesia ipso iure privatus manet ⁴.

¹ C. 4, C. III, q. 2: c. 40, C. VII, q. 1; c. 1, X, *de concessione praebendae*, III, 8; Paul. III, const. « *Sanctissimus* », 11 dec. 1541.

² C. 28, X, *de praebendis*, III, 5; c. un., *de praebendis*, tit. III, in Extravag. Ioann. XXII; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 4.

³ Sixtus V, const. « *Postquam* », 3 dec. 1586.

⁴ C. 2, D. LXXV; c. 1, D. C; Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 9: sess. XXIII, *de ref.*, c. 2.

CAN. 210.

Clerici, munus a proprio Ordinario sibi commissum, sine eiusdem Ordinarii licentia, propria auctoritate, deserere praesumentes, suspendantur a divinis ad tempus ab Ordinario secundum diversos casus praefiniendum, salvo praescripto can. 414, n. 1, *De personis* ¹.

CAN. 211.

Clericus qui in manus laicorum officium, beneficium aut dignitatem ecclesiasticam resignare praesumpserit, ipso facto in suspensionem a divinis incurrit ².

CAN. 212.

Si quis in detinendo officio, beneficio, dignitate, non obstante legitima privatione aut remotione, persistat, aut ne ea dimittat, moras illegitime nectat, ea, praemissa monitione, deserere cogatur per suspensionem a divinis aliasve poenas, depositione, si res ferat, non exclusa.

CAN. 213.

Praelatus Nullius qui contra praescriptum can. 220 § 2, *De personis*, benedictionem non receperit, est ipso facto a iurisdictione suspensus ³.

CAN. 214.

Qui contra praescriptum can. 681, *De rebus*, fidei professionem sine iusto impedimento emittere negligat, moneatur, praefinito quoque congruo termino; quo transacto, contu-

¹ C. 24, C. VII, q. 1; Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 16.

² C. 8, X, *de renunciatione*, I, 9.

³ Conc. Trid., sess. XXIII, *de ref.*, c. 2; Bened. XIII, const. « *Commissi nobis* », 6 maii 1725.

max, etiam per privationem officii, beneficii, dignitatis, muneris, puniatur; nec interim beneficii, officii, dignitatis, muneris fructus facit suos ¹.

TITULUS IX.

De abusu potestatis vel officii ecclesiastici.

CAN. 215.

Abusus potestatis ecclesiasticae prudentia legitimi superioris pro gravitate culpae puniatur, salvo praescripto canonum qui certam poenam in aliquos abusus statuunt ².

CAN. 216.

Vicarius Capitularis aliive omnes tam de Capitulo, quam extranei, qui documentum quodlibet ad Curiam episcopalem pertinens sive per se sive per alium subtraxerint vel destruxerint vel celaverint, incurrunt ipso facto in excommunicationem Sedi Apostolicae reservatam.

CAN. 217.

§ 1. Quicumque officio tenentur acta vel documenta seu libros curiarum ecclesiasticarum vel libros paroeciales conficiendi, conscribendi aut conservandi, si ea falsare, adulterare, destruere vel occultare praesumpserint, suo officio priventur aliisve gravibus poenis ab Ordinario pro modo culpae puniantur.

¹ C. 1, D. C; Conc. Trid., sess. XXIV, *de ref.*, c. 1; Pius IV, const. « *In sacrosancta* », 13 nov. 1564; const. « *Iniunctum* », 13 nov. 1564; Gregor. XIV, const. « *Onus* », 15 maii 1591; Pius X, motu propr. « *Sacrorum antistitum* », 1 sept. 1810.

² C. 124, C. I, q. 1; c. 63, C. XI, q. 2; c. 13, X, *de off. ordin.*, I, 31; c. 8, X, *de immunitate eccles.*, III, 49; c. 1-3, 5-7, 13, 16, 17, X, *de excessib. praelator.*, V, 31.

§ 2. Qui vero acta, documenta vel libros hos legitime petenti exscribere, transmittere seu exhibere dolose detrectaverit aliove quovis modo officium suum prodiderit, suspensione ab officio et mulcta ad arbitrium Ordinarii puniatur.

CAN. 218.

§ 1. Iudices qui temere et sine ullo titulo se competentes declaraverint, vel qui cum certe et evidenter competentes essent, ius reddere recusaverint, vel qui ex dolo aut culpabili negligentia actum irritum cum alterius detrimento vel iniustum posuerint, vel aliud litigantibus damnum intulerint, possunt, firma obligatione reficiendi damna, ab Ordinario loci vel, si de episcopo agatur, a Sede Apostolica, ad instantiam partis aut etiam ex officio, congruis poenis pro gravitate culpae puniri, non exclusa officii privatione ¹.

§ 2. Eidem sanctioni subsunt tribunalis adiutores, si officio suo, ut supra, defuerint, quos omnes etiam iudex punire potest.

CAN. 219.

Advocati ac procuratores qui ob dona aut pollicitationes aut quamlibet aliam rationem suum officium prodiderint, ab officio removeantur et mulcta pecuniaria aliisve congruis poenis plectantur.

CAN. 220.

Iudices, officiales aliique omnes administri ecclesiastici qui secreti legem violare vel acta secreta cum aliis quoquo modo communicare praesumpserint, puniantur mulcta pecuniaria aliisque poenis, privatione officii non exclusa, pro

¹ C. 49, 57, 60, 63, 68, 70, 74, 78, C. XI. q. 3; c. 1, *de sententia et re-iudicata*, II, 14, in VI°; c. 1, *de haereticis*, V, 3, in Clem.

diversa reatus gravitate, salvis peculiaribus statutis quibus graviores poenae praescribantur.

CAN. 221.

Qui iudices vel Curiae officiales seu administratos quosvis ecclesiasticos, advocatos vel procuratores donis aut pollicitationibus ad actionem vel omissionem officio suo contrariam inducere tentaverit, congrua poena plectatur et ad reparanda damna, si quae illata sint, compellatur.

CAN. 222.

Taxas consuetas et legitime approbatas ad normam can. 784, *De rebus*, augentes aut ultra eas aliquid exigentes, gravi mulcta pecuniaria coërceantur et recidivi ab officio suspendantur vel removeantur pro culpae gravitate, praeter obligationem restituendi quod iniuste perceperint ¹.

CAN. 223.

§ 1. Concedens litteras dimissorias pro ordinatione contra praescriptum can. 235, n. 3, *De rebus*, Capitulum ipso facto subiacet interdicto, Vicarius Capitularis suspensioni a divinis ².

§ 2. Superiores religiosi qui contra praescriptum can. 242-244, *De rebus*, subditos suos ad episcopum alienum ordinandos remittere praesumpserint, ipso facto suspensi sunt per mensem a Missae celebratione ³.

¹ C. 1, X, *de excessibus praelator.*, V, 31.

² Conc. Trid., sess. VII, *de ref.*, c. 10; sess. XXIII, *de ref.*, c. 10.

³ Innocent. XIII, const. « *Apostolici ministerii* », 23 maii 1723; Bened. XIV, const. « *Impositi nobis* », 27 febr. 1747; S. C. C., decr. 15 mart. 1596; *Brixien.*, 12 dec. 1733, ad III-V; *Lunen.-Sarzanen.*, 18 aug. 1888.

CAN. 224.

Superiores religiosi qui candidatum non idoneum contra praescriptum can. 413-416, *De personis*, aut sine requisitis litteris testimonialibus contra praescriptum can. 418, *De personis*, ad novitiatum receperint, pro gravitate culpae puniantur, non exclusa officii privatione.

CAN. 225.

Superiores qui praescriptum can. 392, § 1, *De personis* violare ausi fuerint, priventur officio et pro gravitate culpae inhabiles quoque ad aliud assequendum declarentur.

CAN. 226.

Religiosarum etiam exemptarum antistitae pro gravitate culpae, non exclusa, si res ferat, officii privatione, ab Ordinario puniantur :

1.º Si contra praescriptum can. 421, § 2, *De personis*, dotes puellarum receptarum quomodolibet impendere praesumpserint, salva semper restituendi obligatione ad normam can. 423, *De personis*.

2.º Si contra praescriptum can. 424, § 1, *De personis*, omiserint Ordinarium loci certiore facere de proxima alicuius admissione ad novitiatum vel ad professionem.

CAN. 227.

Antistitae quae post indictam visitationem religiosas in aliam domum, visitatore non consentiente, transtulerint, itemque religiosae omnes, sive antistitae sive subditae, quae per se vel per alios, directe vel indirecte religiosas induxerint ut interrogatae a visitatore taceant vel veritatem quo-

quo modo dissimulent aut non sincere exponant, vel eisdem ob responsa quae visitatori dederint, molestiam, sub quovis praetextu, attulerint, inhabiles ad officia assequenda quae aliarum regimen secumferunt, a visitatore declarentur et antistitae officio quo funguntur, ipso facto privatae existant.

INDEX

LIBER QUARTUS DE DELICTIS ET POENIS.

	PAG.
PARS PRIMA. — De Delictis	1
Tit. I. — De natura delicti eiusque divisione	1
Tit. II. — De imputabilitate delicti, de causis illam aggravantibus, vel minuentibus et de iuridicis delicti effectibus	3
Tit. III. — De conatu delicti	9
PARS SECUNDA. — De Poenis	11
Sectio I. — <i>De Poenis in Genere.</i>	11
Tit. I. — De coactiva Ecclesiae potestate, de poenarum notatione, speciebus, interpretatione atque applicatione	11
Tit. II. — De superiore potestatem coactivam habente	14
Tit. III. — De subiecto coactivae potestati obnoxio	17
Tit. IV. — De poenarum remissione	22
Sectio II. — <i>De Poenis in Specie.</i>	24
Tit. V. — De censuris	24
Cap. I. — De censuris in genere	24
Cap. II. — De censuris in specie	32
Art. I. — De excommunicatione	33
Art. II. — De interdicto.	38
Art. III. — De suspensione.	42
Tit. VI. — De poenis vindicativis	45
Cap. I. — De poenis vindicativis communibus	47
Cap. II. — De peculiaribus clericorum poenis vindicativis.	50
Tit. VII. — De remediis poenalibus et poenitentiis	54
Cap. I. — De remediis poenalibus	54
Cap. II. — De poenitentiis.	55

	PAG.
PARS TERTIA. — De singulis Delictis Eorumque Poenis. . .	57
TIT. I. — De delictis contra fidem	57
TIT. II. — De delictis contra religionem	60
TIT. III. — De delictis contra auctoritates, personas, res eccle- siasticas	63
TIT. IV. -- De delictis contra vitam, libertatem, proprietatem, bonam famam ac bonos mores.	75
TIT. V. — De crimine falsi	81
TIT. VI. — De delictis in ministratione vel susceptione ordi- num aliorumque sacramentorum	82
TIT. VII. -- De delictis contra obligationes proprias status cle- ricalis vel religiosi	87
TIT. VIII. — De delictis in collatione, susceptione, et dimissione dignitatum, officiorum et beneficiorum ecclesia- sticorum	94
TIT. IX. — De abusu potestatis vel officii ecclesiastici. . . .	99